

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Előfizetési árak:
 A kiadóhivatalban átveve:
 Egész évre . . . 6 frt — kr.
 Negyedévre . . . 1 50 „
 Helyben nazonoz őrve:
 Egész évre . . . 8 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 frt — kr.
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre . . . 10 frt — kr.
 Negyedévre . . . 2 50 „

Megjelenik mindennap, a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Apáczai-utca 8. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, október 20.

Négy miniszter egyszerre.

Báró Bánffy, Lukács, Erdély és Wlascics miniszterek vasárnap egyszerre tartottak beszédet az ország különböző helyein. Négy miniszteri beszéd egy napon. Ezt nem igen viselheti el egy ország. Annál kevésbé, mert mind a négy beszéd a kvótával foglalkozott, de egyik sem árulja el a kormány álláspontját.

Általános és tetszés szerint nyújtható vagy összehuzható ruganyos frázisok mögé bujtak egytől-egyig. Természetesen, ha a kvóta-emelést elvben elleneznek, amint az ország érdekében kellene, akkor ezt nyíltan kimondották volna. Így hát okvetetlenül áll az, hogy a Bánffy-kormány nem riad vissza a kvóta-emeléstől, de nincs az az erkölcsi bátorsága, hogy ezt nyíltan kimondja ország világ előtt.

Minthogy azonban a négy miniszter nyilatkozata egy minisztertanács szövegezésnek az eredménye, untig elégnék véljük, hogy csak a főminiszter beszédével foglalkozzunk ezuttal. Majd ha a választók ezt a kormányt és pártját támogatni fogják, majd elég idejük lesz a kvóta-emelésből hárapló terhes következményeken elmélkedni.

Báró Bánffy először is miről szólhatott volna, mint az egyházpolitikáról? Azt mondta, hogy a kormány úgy akarta az egyházpolitikai törvényeket végrehajtani, hogy a kedélyek lecsillapuljanak és ez sikerült volna. E nyilatkozat nem felel meg a valóságnak. Mert eltekintve attól,

hogy a főminiszter beismeri, hogy volt mit lecsillapítani — holott ezt mind az utolsó percig tagadták — azt egyáltalán kétségbe fogja vonni mindenki, hogy sikerült volna az általános izgalmat megszüntetni és a megsértett lelkiismereteket megnyugtatni. Sőt a néppárt létezése és a revízió után való óriási kiáltás, melyet eltagadni nem lehet, kézzelfoghatólag bizonyítja, hogy a miniszterelnök nem mondott igazat, minthogy most már a protestánsok közül is sokan követelik a revíziót.

Sokkal hosszabban nyilatkozott báró Bánffy a kiegyezésről, de egy szóval sem árulta el, hogy mit tart szükségesnek és üdvösnek az országra nézve. Szabatosan nem mondta meg, mi a kormány álláspontja, hol van a határ, ameddig el akar menni és amikor esetleg inkább lemond, semhogy az országot erején túl megterhelni engedje.

Kitért a tiszta s világos félreérthetetlen nyilatkozattétel elől.

Azt mondta, hogy az alkudozásokat Ausztriával folytatni kell és hogy közben majd meglátja, meddig mehet el. Tehát arra sem méltatja az országot, hogy fölvilágosítsa tervei felől, hanem vak bizalmat kér, mint egy török basa a maga janicsárjaitól; sőt az alkotmány ellenére módot sem nyújt arra, hogy a nemzet ily fontos elvi s anyagi kérdésben nyilatkozhassék.

De annál veszedelmesebbet mondott. Azt állította ugyanis, hogy Magyarországnak áldozatot kell hozni az Ausztriával való szövetségért, más szóval hogy meg

kell fizetnünk a dualizmust. Mi azonban úgy véljük, hogy Ausztriának van annyi érdeke, mint nekünk a dualizmus fennmaradásában, mert különben az osztrákok fognák fölbontani. Különben pedig b. Bánffy eme kijelentésére a függetlenségi párt hivatkozhatik, mint olyanra, mely ország-világ előtt fölfedezi, hogy Magyarországnak rá kell fizetnie a 67-diki kiegyezésre, Ugyan kinek kellene akkor a dualizmus?

Bánffy ezzel jobban megbolygatta a dualizmust, mint maga Kossuth Lajos, pedig ez is a függetlenségi párttal együtt egyre azt hajtogatta, hogy Magyarország elviselhetetlen áldozatokat hoz a dualizmusnak. A különbség kettejük közt csak az, hogy a főminiszter nemcsak a múltban viselt áldozatokat, hanem a jövőben viselendő új áldozatokat tűrhetőknek tartja, mintha Magyarország azokat csak amúgy könnyedén elbirná.

Ime b. Bánffy, aki nem jelent meg Kossuth Lajos nagy hazánkfia temetésén, a gyakorlatban bebizonyította ez utóbbinak a dualizmus ellen tett kifogásait.

Van még egy pont b. Bánffy beszédében, mely alkalmas feltűnést kelteni. Ez ama kijelentése, hogy a kvóta kérdésében a döntést nem kell a király elé vinni, mert ez veszélyes. Ebben igaza van. De ezzel Tisza Kálmánnak ad leczkét, aki tíz év előtt a kiegyezés kérdésében az uralkodó döntését provokálta. Vajjon mit szól ehhez a bihari pontok szegreakasztója? A mester ebben kisebbnek bizonyul egykori inasánál.

A „TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Egy sem miségért.

Fordította: NIDERMANÉ GÉHER HEDVIG.

Wiesbaden árnyas sétányán, a délutáni koncert alatt, egy kis kerek asztal mellett, szivarozott a két jó barát. Az egyik lassan ábrándozva, a másik, akár csak egy gőzgép, az első — egy csinos huszártiszt — mint mindig, úgy most is meglegedetten nézett ki. Nagyon tetszett neki a zene, a szép juniusi nap s a tarka, változó tömeg körülötte — szóval minden, csak egy nem: barátja Frigyes.

A szőke honvéd hadnagy nagyon rosszkedvűnek látszott, dühösen verdeste keztyűjével az asztal szélét s oly szemeket meresztett, a milyent csak a gyakorlótéren szokott.

A huszártiszt jó ideig némán szemlélte barátját végre kérdé:

— Ugyan mond már, mi a bajod? Úgy nézsz ki, mint a kinek megette a tyúk a kényerét.

— Ne tréfalj! Tényleg rossz kedvem van. A honvédhadnagy fel sem pillantva, összeszorított fogakkal mormogta e szavakat s poharát, a mely még érintetlen volt, dühösen odébb lökte.

A huszár arca komoly lett.

— Talán megint fáj a karod? kérdé részvétellel. Vagy talán Hildával történt valami?

— Hilda és én közöttem mindennek vége! Örökre vége!

— Vége? És örökre? Ezt igazán nagyon sajnálnám, mert a dolog komolynak látszott, már csak a szóbeli nyilatkozat hiányzott részéről.

— Az is megtörtént volna! Hiszen éppen azért kértem a kétheti szabadságot, s szüleimmel már mindent elintéztem. Mint tudod, tegnap este tértem vissza s azonnal a koncerthez siettem, hogy Hildát felkeressem, — de igazán nem érdemes, hogy csak egy szót is vesztessünk e dologra.

— Ne légy balga Frigyes! Mondj el mindent, könnyítsd meg szivedet.

Megtalálta Hildát?

— Meg. Egy ideig távolról figyelemmel kísértem, mert Walter törvényszéki jegyző volt velök. Hiszen mindenki azt állítja hogy —

— Ki akar téged ütni a nyeregből! Vágott közbe a huszártiszt. Igaz, hogy beszélük, de te tudod, mint vélekedem én »Fáma asszony« felől; nem kell az ily beszédnek mindjárt hitelt adni.

— Lárifári — Walter dühösen udvarolt Hildának s ő úgy mosolygott reá, mint a nővérem szép viaszbabájára, a ki »igent« mond ha nyakán lévő fonalat meghúzzuk. Egészen úgy látszott, mintha a Hilda nyakán is lenne fonál s Walter ki a Hilda háta mögött állott e fonalat a kezében tartaná s mintha Hilda szívesen mondaná tiszter is »igen.«

— Te elhamarkodod a dolgot Frigyes!

— Midőn végre közeledtem hozzájuk, úgy tetszett, mintha a Hilda felém fordított arcán

az öröm meglepetését láttam volna s észre vettem, hogy kezét akart nyújtani. De ez csak egy pillanatig tartott aztán vissza vonta kezét s elrejtette a legyező alá s elpirult, oly zavart volt a kinézése, mint a ki érzi, hogy bűnös — ezer ördög! csak nem fogok mint egy iskolás fiú.

— Csendesen Frigyes! Egy kis leányos kapricz az egész, melyet én sem helyeselek, de a mely ne hozzon ki téged sodródó.

— Már engedj meg, kedves barátom, itt van valami a dologban s Walter-nál van a dolognak a nyitja, mert mosolygott ez eseten s úgy szemmel kísérte a Hilda kezét, mintha az már az ő tulajdona lett volna. Nos, én azonnal ajánlottam magam, ámbár a nagyságos aszszony helyet készített maga mellett és most —

— Most először is megiszod a kávédat és meghallgatod amit mondok. Tegyük föl, hogy komoly oka volt a Hilda különös magaviseletének, tehát neked igyekezni kell felfedezni ezt az okot. Nem Frigyes, oly hirtelen nem szabad elítélni valakit. Ez gyávaság lenne.

— Én is mondtam már ezt huszszor is magamnak. De Hildának is, — mert ő a bűnös — kötelessége lenne valamit tenni a dologban. De ő hallgat, nem árul el semmi fájdalmat.

— Ismét a látszatnak adsz hitelt. Legokosabb lesz, ha komoly, nyílt kérdést intézsz Hildához, Jogod van magyarázatot kérni.

— És ha megtagadja?

— Akkor megtudod magaviseletéből

A miniszterelnök a kvótáról.

Báró Bánffy Dezső miniszterelnök vasárnap tartotta meg Szilágy-Somlyón beszámoló és programbeszédét. Általános visszatetszést keltett a kvótáról tett kijelentése.

E kérdésben így szólt a miniszterelnök:

Helyes volt a kvóta-bizottságnak azon irányzata, a melylyel Magyarország érdekeit megvédeni kívánta. Ebből azonban nem következik, hogy ma már meg lehessen mondani, hogy miképen fog ez a kérdés megoldatni. Most a tárgyalások még folynak, az alkudozások nincsenek befejezve s alkudni úgy, hogy az egyik fél is, meg a másik fél is megmondja előre, hogy mi a végső elhatározása, nem lehet, mert így törésre kerülne a dolog, eredmény nélkül. A törés pedig nem jelentene egyebet, mint a felsőes ur döntő szavát igénybe venni, ami alkotmányos államokban mindig kerülendő, meg nem engedhető, sőt veszedelmes.

E kérdésben véglegesen most határozni nem lehet. A kormány kötelessége Magyarország érdekeit minden rendelkezésére álló eszközkel megvédeni és az igazság határainak szem előtt tartásával meg nem engedni, hogy többet fizessünk, mint a mennyit fizetni kell, a mennyi jogos és szükséges.

Nem menni bele abba, hogy Ausztriától ajándékot fogadjunk el, mert ami ránk esik, azt meg akarjuk fizetni, mivel öntudatunk is parancsolja, hogy a politikai jogokat Ausztriával szemben egyenlő mértékben követeljük.

Az eddigi tárgyalások nem vezettek ugyan arra az eredményre, hogy megállapítandó volna, hogy mi fizetendő, de reményem, hogy a folytatandó tárgyalások kedvezőbbek lesznek és hogy ha azon a bázison, a melyen a tárgyalások folytak, a megoldás nem jött létre, egy másik kulcs fog előbb-utóbb találatni, hogy a kérdés megoldassék, még pedig úgy, hogy egyiknek érdeke ne sértse a másikat.

A kiegyezésről többet nem mondhatok, úgy tartom, hogy a koronának döntését igénybe venni alkotmányos viszonyok közt nem is szabad. Ez az utolsó remedium, a melyhez nyulni nem kell.

Gróf Apponyi Albert a helyzetről.

A beszéd, melylyel gróf Apponyi Albert tegnap este Zomborban a tiszteletere rendezett fáklyásmenet alatt Domoskovics Vilmos üdvözlő beszédére válaszolt, néhány bevezető mondat után így folytatódott:

Falk Miksa a kvóta-bizottság előadója kimondotta választói előtt, hogy ő mind a két magyar izenet szerkesztője ismeri azt a kötelezettséget, mely ebből a tényből reá hárul és annak meg fog felelni. Lehetett volna ezt világosabban is kifejezni, de mégis, ha erő-

tett magyarázattal nem élünk, lehetetlen ebből mást érteni, mint azt, hogy legalább Falk ahhoz az állásponthoz, mely szerint jelenleg a kvótát emelni nem lehet, változatlanul ragaszkodik. Egészen természetes ez annál az erkölcsi felelősnél fogva, mely őt mind a két magyar izenet szerkesztőjét terheli. De kérdelem én, vajjon csak az ő egyéni nézetét fejezi-e ki az a két izenet? Nem. Ő az egész kvótabizottság meggyőződését fejezte ki, ahhoz a meggyőződéshez hozzájárult a magyar kvótabizottság minden tagja, ő a kvóta-bizottságnak csak tolla volt, csak ékes szava és mély tudományú előadója. (Igaz! Ugy van!) Az erkölcsi kötelezettség tehát a tekintetben, hogy a kvóta-bizottság álláspontjához ragaszkodjunk, egy halványval sem kisebb mértékben terheli annak minden tagját mint Falk Miksa előadó urat. (Élénk helyeslés.)

Látjuk azt, hogy Tisza Kálmán és Hegedűs Sándor mind a ketten burkoltan, de csak egyféle magyarázatot tűrő szavakkal iparkodnak a kötelezettség alól kibujni, keresik a deszkát, mely nekik mentő ösvényt nyit abból a felelősségből, abból a kötelezettségből, melyet egyszer kivételesen az ország érdekeinek, az ország jogainak megóvása mellett vállaltak. (Igaz! Ugy van!)

Hát mi azt hittük, hogy a kvóta-bizottság kormánypárti tagjai már eddig is tudták, hogy mi a teendő; mi azt hittük, hogy a mit e bizottság izenetében kifejtettek, az komolyan megérlelt, megfontolt meggyőződésük. És most utólag fölvilágosítanak minket arról, hogy ez csak taktika volt, melyet az osztrák taktikával állítottak szembe. (Igaz! Ugy van!)

Tudják-e tisztelt barátaim, hogy ez mit jelent? Ez alig leplezett bejelentése annak, hogy minden méltányosság, minden igazságosság ellenére Magyarország teherviselő képességének figyelmen kívül hagyásával, ha a magasabb körök vagy a kormány úgy parancsolják, ezek az urak a kvótának ugynevezett mérsékelt felemelésébe belemenni hajlandók lesznek. (Igaz! Ugy van!)

Azután a nemzetiségi kérdésre áttérve, így folytatta:

De épp itt nyilvánul a szabadelvű pártpolitika lehetetlensége a nemzetiségi problémának nevében. Az egyik alapfeltételt: A jó és egészséges belkormányzatot legalább hangoztatni merik olykor-olykor a szabadelvű párt jelesei; bár érvényesíteni ezt sem tudták, hanem inkább épp az ellenkezőt cselekedték; de a másikat: a magyar nemzeti és állami szuverenitásnak minden kétértelműségből való kibontását már hangoztatni sem merik, erről még a képviselőház volt elnöke Szilágyi Dezső sem beszél, mert ma már a kormányképességnek feltétele az, hogy az ember ezekben a kétértelműségekbe, a magyar nemzet méltóságának és

szuverenitásnak ezen elhomályosításába beleegyezzen; de én, inkább kormányképtelen maradok életem végső órájáig. (Zajos éljenzés.) sem hogy valaha a kormány képesség elnyerésének ezen föltételeig magamat lealázzam. (Hosszantartó lelkes éljenzés és tetszés.)

És, t. barátaim, ebben a városban én tényleg láttam a nemzeti kérdésnek egy gyakorlati és igen szerencsés megoldását és megmondom önöknek egész őszintén, hogy én eddigi képviselőjük, Drakulits Pál t. barátom megválasztására (Lelkes éljenzés) nemcsak azért fektetek suyt, mert ő ahhoz a párthoz tartozik, melynek én is tagja vagyok; hanem suyt fektetek azért is, mert az ő politikájában, az ő működésében megtestesítve látom az irányt, mely által magyar ember magyar emberrel, magyar honpolgár magyar honpolgárral vallás- és fajkülönbség nélkül testvériesen egyesülhet. (Zajos felkiáltások: Eljen Drakulits!) Látom őt ahhoz a fajhoz, ahhoz a nyelvhez, mely az ő anyanyelve, melyben született, látom őt egyházi és iskolai autonómiájához híven ragaszkodni; (Zajos éljenzés) látom őt ebben az irányban azon pártnak erkölcsi támogatásával, melyhez tartozik ismételt felszólalás és látom benne a törhetlen magyar hazafit (Lelkes éljenzés), a ki a magyar nemzeti egység zászlója alatt Magyarország állami és nemzeti szuverenitásának megóvásáért küzd velünk úgy, mint akárme-lyikünk. (Zajos éljenzés.) És önök tapasztalhatók, hogy minden felszólalás, mely nem magyar ajku polgártársaink tekintetében történik annál nagyobb súlylyal bír, sőt csak akkor bír súlylyal, ha annak, aki felszólal őszintén magyar hazafiságához a kételynek még csak árnyéka se fér. (Élénk helyeslés.)

Tisza K. és b. Bánffy D.

A »Polit. Hetiszemle« legújabb számában hosszabban méltatja Tisza Kálmán, nagyváradi liberális képviselőjelöltnek okt. 14-én tett nyilatkozatát. Laptársunk nézete sokban megegyez azzal a véleménynyel, melyet mi akkor nyilvánítottuk, mely szerint Tisza K. hajlandó a kvóta felemeléséhez járulni.

Laptársunk ugyanis így szól:

»Ez a kijelentés nem itéli el határozott formában a tervezett kvótafelemelést, hanem involválja ellenkezőleg azt a lehetőséget is, hogy az esetre, ha elejtik az osztrákok »legigazságtalanabb« követeléseiket. t. i. a 42 százalékos kvótát, akkor mi, tekintettel »saját hazánknak és nemzetünknek általános helyzetére« meg fogjuk szavazni azt a kevésbé »legigazságtalanabb« 35 százalékos kvótát.

Ennek kapcsán az idézett lap azután Tisza K. és b. Bánffy viszonyát szelletteti.

»Nos, hát, nem is csodáljuk, hogy Bánffy Dezső Tisza Kálmán e sokatmondó nyilatko-

hogy mihez tartsd magad. Hiszen máskor szó nélkül is megértettétek egymást. Igérd meg, hogy megfogadod tanácsomat. Most felhasználhatod az alkalmat, hogy Hildával négyszemközt beszélhess. épp az előbb láttam, hogy a halastóhoz ment a hugával. Tehát előre. És: »Szerencse fell!«

Kezeltogva elváltak egymástól.

A huszártiszt — felemelvén utközben egy földön fekvő síró gyermeket s egy öreg urnó leesett napernyőjét — elhagyta a sétányt. Egy piros kalap után sietett. A kalap tulajdonosnője nem tartozik elbeszélésünk keretébe, nem is érdekelné az olvasót, mert nem az ideálja, hanem csak az unoka nővére volt a huszártisztnak. S ugyan mit kezdene a szerző tolla s az olvasó fantáziája egy unokanővérről?

A honvéd hadnagy ezalatt beljebb haladt a parkba s már messziről látta a hidon a Hilda ismert kék szatín ruháját. A fiatal hölgy ifjabb nővére Lili — egy sokat igérő 15 éves baklís — vette észre először a közeledőt. Ő nagy rokonszenvvel viseltetett az uniformis iránt, — egész le a levélhordó és éjjeliőrig — és nagy talentuma volt a »harmadik személy« szerepéhez a szív ügyekben. Eltűnt és megjelent a szükséges időben s ha az eltűnés lehetetlen volt, minden figyelmét a csigák bosszantásának és légyfogdosásnak szentelte.

— Reményem, hogy én is majd csak talállok egy ily elefántot, ha tizennyolcz éves le-

szek s megtalálom az igazit! gondolta sokszor sóhajtva. Igazán szeretném, ha már ennyire lennék, mert nagyon unalmas mindig csak csendes szemlélőnek lenni és úgy tenni, mintha az ember nem is értene az ilyesmihöz!

Midőn Hilda mellé lépett Frigyes, Lili eltűnt már a láthatárról. Némán egymásra néztek s örömmel konstataáltak:

Mily halvány lett!

Mily bánatos a kinézése!

— Hilda! mondá Frigyes gyöngéden kerestem, tudni akarom, miért bánt úgy velem. Jöjünk tisztába mielőtt elválnék egymástól.

Hilda nem felelt. A vízbe nézett a nélkül, hogy a halacszkákra figyelt volna.

— Hilda, magyarázattal tartozik nekem! — Semmiesetre sem! Én semmit sem tettem, a mi önt ily inkvizitori fellépésre feljogosítaná. Igaz, nem volt helyes eljárás tőlem, hogy nem nyújtottam önnek kezet, sértve érezhette ez által magát. Mindjárt éreztem ezt és meg is mondtam volna, ha ott maradt volna Walter.

— Igen, Walter! Ha nem tévedek ő ismerte a titok nyitját!

— Mindenesetre. Ő eltalálta az igazat és ez kétszeresen zavarba hozott.

— Tehát neki mélyebb pillantást enged a kegyed benső életébe?

— Semmi köze ehhez a dologhoz az én benső életemnek, szakítá őt félbe Hilda türel-

metlenül — s azon csodálkozhatik, hogy Walter gyakran megfordul házukban, hiszen az idősebb nővéremnek a vőlegénye, az eljegyzés azonban egyelőre még titok.

Frigyes megkönnyebbülve sóhajtott fel.

— Oh Hilda! ez tényleg nagyszerű újság! mondá oly boldogan, hogy...

Hildának akaratlanul is nevetni kellett, noha pilláin még könnyek ragyogtak.

— És a magyarázat, drágám?

Hilda pirulva fordult félre.

— Engedje ezt el nekem, Frigyes, bizalma jeléül.

— Én vagyok a sértett fél Hilda, én kérem ezt, bizalma jeléül! Mindent el kell mondania.

— Mindent — csak ezt az egyet nem. Inkább meggyönnék bármily gonosztettet, mint ezt a — balgaságot. A dolog oly nevetséges, oly gyerekes, hogy halálra szégyelném magam, ha — óh engedje el Frigyes!

— Teljesedjék akaratja, nincs hozzám bizalma, nem tart erre érdemesnek tehát?

— Maradjon Frigyes, ön tulságos kegyetlen, de — legyen hát, kimondom!

Nekem... nekem...

— Mit drágám?

— Lyukas volt a keztyűm!... Oh mily szégyen, hogy mégis napfényre kerül s még hozzá magamnak kell elmondanom!... Egy csunya, nagy lyuk volt a mutató ujjamon, a melyen látszott, hogy nem friss szakadás. Min-

zatára nyomban kijelentette, hogy neki soha eszéjében sem volt kiirtani a Tisza-klikket. Közte és Tisza Kálmán közt nincs semmi eltérés a követendő politikát illetően. Kisebb nézeteltérésektől eltekintve, szentközöttük a béke.

S a meddig Tisza nyíltan és határozott formában frontot nem fog csinálni Bánffy Dezső miniszterelnöknek, az Istvánszállói béke fenn is fog állani.

De hát meddig fogja Tisza Kálmán beérni a passzív szerepléssel?

A szerdai bankett lefolyása után ítélve, azt kell hinnünk, hogy Tisza Kálmán beéri egyelőre azzal a paktummal, amelynek alapján most már sokkal több kerületet biztosíthatott bensőbb párthiveinek, mint előzőleg tervben volt.

A pártban most mindenképen biztosítani kellett a belső békét s ha Tisza Kálmán tisztában van azzal, hogy a hatalom most Bánffy Dezső kezében van, a miniszterelnök viszont sokkal óvatosabb, mintsem a választások lezajlása előtt keresse az összekocczanást a Tiszákkal.

Tisza Kálmán ezuttal tehát mesterére akadt a taktikában, de hát éppen ezért nem hiszünk mi a szerdai ölelkezés őszinteségében.

Választási mozgalmak.

Nagyvárad város központi választmánya a következő falragaszt bocsátotta ki:

Hirdetmény.

Dicsőségesen uralkodó apostoli királyunk I. Ferenc József ő császári és kir. Felsége a törvény rendeletéhez képest az új országgyűlést. Budapestre, 1896. évi november 23-ik napjára egybehívni kegyeskedett.

Ezen örvendetes tény azon polgári kötelességet szabja elénk, hogy az egybehívott országgyűlésre képviselőt válasszunk.

Nagyvárad város központi választmánya a nagyvárad-i választó-kerületben a képviselő választásra határidőül 1896. évi október hó 28-ik napjának délelőtti 8 óráját tűzte ki, helyiségül pedig a »Fekete Sas« fogadót jelölte meg. A választás vezetésére választási elnökül: Mezey Mihályt; választási jegyzőül: Komlóssy Józsefet; helyettes jegyzőül: dr. Komlós Józsefet; küldöttségi elnökül: Mezey Mihályt és dr. Sipos Árpádot, helyettes elnökül: Frankó Endrét és Miheli Adolfot, küldöttségi jegyzőül: Komlóssy Józsefet és dr. Miheli Lajost, helyettes jegyzőül: dr. Komlós Józsefet és Weingertner Andort választotta meg.

Mezey Mihály választási elnököt akadályozása esetén Frankó Endre helyettes választási elnök helyettesíti.

A választási sorrendet az 1874. évi 33. t. cz. 61. §-ához képest akként állapította meg,

hogy Mezey Mihály választási elnök vezetése alatt működő küldöttség előtt: nagyvárad-olaszi; nagyvárad-váraljai és csillagvárosi; a dr. Sipos Árpád küldöttségi elnök elnöke alatti küldöttség előtt pedig a nagyvárad-újvárosi és nagyvárad-velencei választó polgárok fognak szavazni és pedig a Mezey Mihály elnöke alatti küldöttség előtt a nagyvárad-olaszi és a dr. Sipos Árpád elnöke alatti küldöttség előtt a nagyvárad-újvárosi választók kezdik meg s azután az előbbinél a nagyvárad-váraljai és csillagvárosi. utóbbinál a nagyvárad-velencei választók folytatják a szavazást.

Közhírré tétetik az is, miszerint a Mezey Mihály elnöke alatti küldöttség előtt a szavazás a »Fekete Sas« fogadónak emeleti 20. számu szobájában, a dr. Sipos Árpád elnöke alatti küldöttség előtt pedig a szavazás a »Fekete Sas« fogadó emeleti hátsó éttermében fog történni.

Figyelmeztetnek a tisztelt választók arra, hogy a képviselőválasztásban csak azok vehetnek részt, kik az 1874. 33. t. cz. alapján az 1896. évi használatra készült választók névjegyzékébe felvéve vannak.

Elvárja és reményli a központi választmány Nagyvárad város választó polgáraitól, hogy legfontosabb jogait: a szabadválasztást, azon higgadság és törvénytisztélet szülte férfias komolysággal fogják gyakorolni, mely Nagyvárad város polgárait mindedig kitüntette.

Kelt Nagyváradon a központi választmány 1896. évi október hó 13-án napján tartott üléséből.

Sal Ferencz, Dr. *Hoványi Gyula,*
kir. tanácsos polgármester, a közp. választmány
a közp. vál. elnöke. jegyzője.

A nagyvárad-i 48-as és függetlenségi párt jelölő értekezlete.

A nagyvárad-i 48-as és függetlenségi párt Szokoly Tamás, nagyvárad-i ügyvéd elnöke alatti értekezletet tartott vasárnap délelőtt 11 órakor a »Fekete Sas« nagytermében.

A terem színültig megtelt választópolgárokkal. A párt vezér-oszlopai közül ott láttuk: Szokoly Tamást, Serényi Gusztávot, Paksy Gusztávot, Fekete Lászlót, Stern Hermannt stb.

Szokoly Tamás

az értekezlet tudomására hozta, hogy a választmány határozata szerint a 48-as és függetlenségi párt jelöltet állít. Felhozta, hogy a szabadelpvűpárt dícsmámorában azzal hozakodott elő Budapest Tisza Kálmán előtt, (Abczug Tisza! Le vele!) hogy Nagyváradon nincs ellenzék. Céljuk megmutatni, hogy Váradon van egy kis, de lelkes ellenzék, mely idők multával diadalt fog aratni. Ezért állítanak jelöltet a

függetlenségi párt egyik tántoríthatatlan elvű tagját, dr. Vári Szabó Bélát ajánlja jelöltül, kit a választók nagy lelkesedéssel el is fogadtak.

Ezután Szokoly, fejtegette még, hogy Váradon, a 48-as párt azért nem győzedelmeskedik, mert a kormánypárt tisztviselőitől, még az elv, a meggyőződés feladását is kívánja a kormány és e szolgálkúséget ők szabadelvűségnek nevezik, mikor a meggyőződést megnyilatkoztatni sem szabad. Felhívja a választókat tömörülésre, hogyha nem is győznek, de lassák legalább, hogy Nagyváradon van ellenzék.

Hosszas éljenzés követte az elnök beszédét, mely után Serényi Gusztáv emelkedett fel szólasra. Beszéde a következő:

Serényi Gusztáv beszéde.

Tisztelt elvbarátaim és polgártársaim!

Mint az 1848—49-ik dicsőséges nagy eszmék és küzdelmek egyik tántoríthatatlan régi harciosa, mint a függetlenségi párt egyik igénytelen tagja igaz magyar hazafiúi lelkesedéssel én is üdvözlöm önöket, azon reményben, azon erős meggyőződésben, hogy szavaim önök előtt visszhangra fognak találni.

Mielőtt azonban összejövetelünk czéljára áttérnék, engedjék meg nekem, hogy álláspontunkat rövid vonásokban körvonalozzam.

Az 1875-ik évi Tisza Kálmán-féle fuzió politikai fürgetege, mely önállóságunk kiszámíthatatlan hátrányára hazánk fölött elvonult, csak azért nem sodorhatta el különben is megcsontított alkotmányunkat, mert a függetlenségi pártok s azok vezér-férfiai erejét megtörték, megtörték azért, mert tudták a történelemből, hogy ahol nincs meg a jobb jövőbeni bizalom, a hol nincs meg a szabadság, egyenlőség és testvériség iránti hajlam, ahol nincs meg a haza és függetlenség iránti lángoló és feláldozó szeretet, azon olyan elfajult nemzetnek nincsen jövője, az olyan nemzet a sötétség és szolgaság tengerébe fog elmerülni.

Tisztelt elvbarátaim!

Minden polgárnak azért van szíve, esze és nyelve, hogy beszéljen, hogy a politikai küzdelmekben részt vegyen, hogy a közösgyes ellenfelek rágalmaival vissza né rettenjen s hagyjon fel a meghunyászkodás mesterségével. Szóljon hát már valahára a polgárság nyíltan, szabadon s akkor látni fogják az ugynevezett privilegizált hazafiak, kik már azt hiszik, hogy a függetlenségi pártban összetartás, életrealóság nincs, hogy igen is van s az öntudatra ébredt polgárság a függetlenség zászlója alatt emancipálja magát tőlük, kik elhagyták: mert csak így menekülhetünk azon roppant teher alól, mely a közösgyes kormánypártiság sulya alatt reánk nehezedik.

Tisztelt elvbarátaim!

Mi a mi álláspontunk? A mi álláspontunk dióhéjba foglalva nagyon egyszerű és következő: Magyarország teljes önállósága és függetlensége a politika egész vonalán, a personalis unio alapján, a szabadság, egyenlőség, testvériség szentháromságának jellegéje alatt, melytől mi soha eltérni nem fogunk s melyért ha kell, életünket is feláldozzuk.

Ezek után áttérek összejövetelünk tulajdonképeni czéljára, a képviselő jelölés kérdésére.

Tisztelt elvbarátaim!

Pártunk választmánya legközelebb ülést tartván, abban történt megállapodás, hogy Tisza Kálmánnal szemben okvetlenül jelöltet állítunk, mert elmulasztani, vagy meghátrálni egy lenne a határtalan meghunyászkodással, minek folytán Vári Szabó Béla jelenlegi pártelnökünk személyében egyhangulag megállapodtunk, hogy őtet fogjuk jelölni és ajánlani, kiben reményünk, bizalmunk összpontosul.

Ezek után azon reményben, azon erős meggyőződésben, hogy pártunk választmányának eljárása helyeseltetni fog, részemről hazafiúi bizodalommal felkérem önöket, miszerint hangoztassuk egy szívvel-leléssel: hogy éljen Vári Szabó Béla képviselőjelöltünk. Éljen! Éljen! Éljen!

A választók, egyik legrégebb veterán tagjuk e lelkes beszédét hosszas éljenzéssel és tapsal jutalmazták.

den nagyobb figyelem nélkül öltöztem fel s a legközelebb levő keztyűt vettem elő — ezen eszlén még nem vártuk önt vissza . . . S egyszerre előttem áll — feléje nyujtom kezem s ekkor veszem csak észre, hogy lyukas a keztyűm — a Walter mosolya által — ki észre vette zavarom okát — gyorsan vissza huztam a kezem. Nem tehettem másképpen e pillanatban . . . inkább meghalni, mint neki — éppen neki! — üdvözlésül a kikandikáló mutató ujjamat nyujtani! mondám magamnak s így történt a dolog. Borzasztó helyzet volt, különösen, midőn ön megsértve vissza vonult a nélkül, hogy alkalmam lett volna, néhány békítő szót mondani! Most már menjen Frigyes, már jelét adtam bizalmamnak; de legalább is egy hétig semmiért sem tudnék a szemébe nézni.

Frigyes óvatosan körülnézett, s mivel e pillanatban semmi féle élőlény nem mutatkozott a láthatáron, saját kezével maga felé fordította a Hilda fejét.

— Nézze, mily komoly vagyok Hilda, még most is egészen meg vagyok rémülve a felett, hogy mily könnyen elveszithettük volna egymást. Ez a lyukas keztyű majdnem elrabolta két lénynek a boldogságát! — Nos, de most már minden jóra fordult, fel is irom most már az ajtóm fölé, hogy: »A látszat után soha sem itélj!«

— De — a lyukas keztyű dacára is rendszerető leánynak fog engem tartani? Én

nagyon jól tudom mennyire elijesztheti az embert az ilyen, toilette körüli hanyagság az embert s éppen ettől féltém: ez volt oka esztelen magaviseletemnek.

— Legyen nyugodt Hilda, alkalmat fogok nyujtani, hogy bebizonyíthassa, hogy mily csodás rendet tud tartani.

E pillanatban megjelent Lili a közelben s mivel látta, hogy ma kevésbé törődnek vele mint máskor, azon ártatlan élvezetnek adta át magát, hogy titokban addig nyujtogatta a halacszkákra a nyelvét, míg azok mind odébb usztak.

Ez idő alatt Hilda és Frigyes egészen kibékültek.

Este találkozott a két jó barát egy kávéházban.

— Mily jó kedvűnek látszol, Frigyes; mondá a huszártiszt, — de mivel én a »látszat után soha sem itélek,« kérlek, világosíts fel szived állapota felől.

— Ugy érzem magam, kedves barátom, mintha ujonan születtem volna s ez tulajdonképen a te műved. Szívesen viszonzom ezt neked azaz, ha egykor hasonló ügyben szerelmed védangyala lehetnék. De sajnos a te szívedet nem lehet meghódítani, ezt mi mind nagyon jól tudjuk.

— A látszat után soha sem itélj! mondá nevetve a huszártiszt s tele poharát mintegy csendes toaszthoz, magasra emelte.

Ezután fellobogózt kocsikon egy küldött-ség ment a jelöltért, kit a terembe való belépése közben, zúgó éljenzéssel fogadtak. Szokolay Tamás felkérte a jelöltet a programbeszéd megtartására.

Dr. Vári Szabó Béla beszéde így szól:
Igen tisztelt uraim!

A nagyváradi függetlenségi és 48-as párt nemes bizalmát, ezt a drága kincset mély köszönettel és hálás szívvel elfogadom, mert tudom, hogy e kitüntető bizalom a választópolgárság erkölcsi érzületéből az önzetlen hazafiság kristálytisztá forrásából származik.

Politikai szempontból is készséggel fogadom a képviselőjelöltséget, mert mi nem személyek, hanem elvek ellen kívánunk harcot folytatni; elvek ellen, melyek fájdalom a valóságban nem mint szabad elvek, hanem mint közösüges elvek léteznek. Maga a szabadelvűség uraim, ma a képviselőjelöltek szájából úgy hangzik, mintha minden szabadelvűség csak frázis lenne. Annak a díshymuszszal egekig magasztalt szabadelvűségnek csak egyetlen egy példányát ismerjük és én tagadom, hogy abban az országos — magát szabadelvűnek nevező párt lenne a szabadelvű eszmének ez idő szerint pártja lenne; és én attól félek, hogy nem is lesz soha. A kormánypart programját nem is ismerhetjük azért, mert programja nincsen s maga a kormányelnök is világosan bevallotta, hogy ő csak mesterétől tanul, ha ugyan tanul valamit.

A mi a szabadelvűséget, az igazi felvilágosodást, haladást illeti, uraim, csalódunk, ha azt hisszük, hogy ezentúl a szabadelvűséggel a haladó irányzattal találkozhatunk valahol.

Ha Magyarország külügyi, diplomáciai és kereskedelmi képviseletéről van szó, akkor a szabadelvű urak azt mondják, ez közösügy, önálló kereskedelmi képviseletéről nem lehet szó. (Ugy van.)

Ha a magyar hadsereg felállításáról, a magyar vezényszó behozataláról szólunk, akkor ismét csak azt mondják, a magyar hadsereget nem lehet felállítani, a magyar vezényszót nem lehet behozni. Hát tisztelt uraim, Magyarország nem állam és saját verejtékével fentartott, nagy pénzáldozatokba kerülő hadseregébe nem hozhatják be a magyar nyelv vezényszavát? Ha román testvéreink közül valaki a román katonaság részére a román nyelv behozatalát kérné, azt mondanák, a katonaság az egységes magyar államé, nem a románoké és Ausztriával szemben a magyar állam jogát nem is merik említeni. Hát a szabadelvűség 21-ik, némelyek szerint 30-ik évében oda jutottunk, hogy minden tudományt, a jogi, orvosi, bölcsészeti, műegyetemi szakmákat lehet anyanyelvünkön művelni, egyedül a haditudományok azok, a melyeken saját ifjainkat nem lehet kiképezni. Vajjon az ország védelme nem kívánna meg, hogy minden a magyar állam kötelékébe tartozó ifju magyar nyelven képeztetné ki? Nem ez adna erőt, vitészséget, lelkesedést a mai hadseregnek, tekintélyt a magyar nemzetnek. Nem a magyar nyelv terjesztése adna hatalmas lendületet a magyar nemzeti egység eszméjének?

Talán máshol kereshetjük a szabadelvűséget a pénzügyek terén az önálló vámterület, a magyar nemzeti bank kérdésében? Oh nem. Ezek csak kárunkra lehetnének, maradjunk meg a kiegyezési szerződések mellett.

Egyszóval a közösügek mind ne bántsd virágok, azokhoz nyulni, azokat érinteni nem szabad.

A felvilágosodást, a haladást, a szabadelvűséget — csak idehaza — a belügyi kérdésekben szabad érinteni. Rátérhetünk a közigazgatás államosítására, meg kell fosztani a városokat és vármegyéket az önkormányzati joguktól, hogy a szabadelvűpárt ezzel is erősebb, hatalmasabb legyen s ekkor elérjük egy újabb szabadeszme megvalósulását.

Ezt a szabadelvű gondolkodást nem így fogták ám fel 1868-ban, mikor a bihari pontokat eldobták, hanem ekképen:

»Magyarország semmi más nemzetnek, országnak alá nem vetett szabad és független ország. A párt mindenekelőtt feladatának tekinti, hogy mindazon törvények, melyek a haza füg-

getlenségével ellentétben állanak megszüntettesenek; mindazon törvényes intézkedések pedig, melyek biztosságára szükségesek, létesíttessenek. Megszüntettesék ennek folytán a delegáció intézménye és a közös miniszterium s létesíttessék a magyar hadsereg; létesíttessék pénz és kereskedelmi ügyeink függetlensége és hazánk törvényes függetlenségének diplomáciai elismeretése.«

Az 1875-iki fuzió ezzel a nyilatkozattal végződött: »hogy az említett czélből egyesült párt határozottan fog a kitűzött irányban haladni, de higgadtan fogja megválasztani működésére az időt...«

Ezek a bihari pontok! (Egy közbekiáltás: szegreakasztani!)

Most uraim a szabadelvűség áll utjában a bihari pontok megvalósításának, vagy előbb a szabadelvűséget kell a választó polgároktól pénzen megvásárolni és ezután a szabadelvűpárt csapatja majd készen áll a szabadelvű irányzat folytatására. Majd rendbe jön minden, a földművelők és iparok helyzetén könnyítve lesz, a szocializmus nem fog tovább terjedni, az ország gazdag és művelt lesz s a rendelkezési alap közoktatási, népnevelési czélokra és az országos szegély alapra fog fordíthatni, nem választási czélokra. A szabadság, testvériség egyenlőség — a demokracia elvei el lesznek érve. A képviselőjelöltek a jövőben csak a szeretetről, az anyagi és szellemi haladásról, az ember tulajdonképeni értékéről — a munkáról — fognak szónokolni.

Ezeket ne higyük el, a szabadelvűpárt úgy mint a Deák-párt kiéli magát, eljön az idő, mikor azt mondják: minden bajunk a közösügy az oka, melyet minél előbb el kell törölni s így eljő a bihari pontok feltámadása is. (Ugy van. Éljen!)

T. Polgártársak! Egy ifju rokooszenves képviselőjelölt ezt mondotta egy nagyobb városban: »Rossz katona az, a ki a győzelem minden reménye nélkül indul a csatába; én is remény nélkül megyek bele, én nem tehetek róla, ha a fiatalság színét javát a császáriakhoz sorozzák, verbunkolják a fekete sárga zászló alá és ha én mint honvéd katona (a rosszából, gyengéjéből nem győzők is a nemzeti színű zászló alatt ma... azért holnap miénk lesz a győzelem győzni fogunk a közösüges császári csapatok ellen.«

Harsány éljenzés követte e szavakat.

A beszéd nagy hatást keltett.

Beszélt még Szatmári Mór, a kormány eljárását elítélte.

Az értekezlet d. u. fél egy órakor ért véget.

A megyében.

Vasárnap Bihar megye több választókerületében zajos választási értekezletek voltak. Az új jelöltek programbeszédet tartottak, amelyekben kifejtették honmentő terveiket.

Nagyszalontán a templomtérén reggel 9 órakor a Kossuth-párt jelöltje: ifj. Balogh László tartott beszédet választóihoz, akik lelkesen éltették Kossuth Ferenczet és ifju Balogh Lászlót.

Balogh László kijelentette, hogy feltétlen hiva a Kossuth-pártnak s annak programját követi. A personal unio mellett fog harcolni s a kormány által meghonosított korupció ellen működik. Kívánja az önálló vámterületet és nemzeti bankot.

Utána Bondár Ferencz beszélt. Megköszönte a programbeszédet. Biztosította a jelöltet a választók ragaszkodásáról és a győzelemről.

A szabadelvű párt jelöltje, Lovassy Andor szintén tegnap délelőtt 11 órakor mondta el programbeszédét Nagyszalontán. A szabadelvű párti választókön kívül igen sokan voltak jelen az ellenzék részéről s egykedvűen hallgatták Lovassy beszédét.

Czeglédi Imre pártelnök kérte fel Lovassyt a programbeszéd megtartására.

A programbeszédben Lovassy Andor megemlékezett Nagyszalontán eddigi képviselőiről s mindannyit sőtét szintben állította a hallgatók elé. Ellenjelöltjét: ifj. Balogh Lászlót köpenyforgatással vádolta.

Utána dr. Várady Zsigmond beszélt a néphez s ajánlotta Lovassyt, azonban a nagy-

számmal jelenvolt ellenzékiek folytonosan gúnyos közbeszólásokkal zavarták.

A beszéd után átrándult Lovassy Andor Sarkadra, azonban itt alig van kormányparti szavazó. Különösen el vannak keseredve, hogy a vármegye nem sokat gondol velük; az utjokat elhanyagolja. Lovassy és dr. Várady Zsigmond beszéde alatt folytonosan gúnyosan közbekiálták a választók.

Tenkén vasárnap tartotta meg a szabadelvű párt jelöltje: ifj. Blaskovits Sándor programbeszédét. A választók nagy számmal voltak jelen s többször megéljenezték a beszéd egyik-másik pontját. Mivel a kerület választóinak túlnyomó része román, erősen hangsúlyozták a román és magyar közötti egyetértést.

A programbeszéd után 600 terítékű bankett volt.

Hosszupályiban Marjai Péter független párti jelölt programbeszédét nagy közönség hallgatta. Megérkezésekor lovas bandériummal fogadták. — A szabadelvű párt vezére: Fráter Barna Sóstón tartotta programbeszédét.

Bihar-Diószegen Fáy András agrárpartit a Kiss Albert pártiak alig hagyták szóhoz jutni. Végre is bevonultak a vendéglő udvarára a Fáy-pártiak s ott tartotta meg Fáy András programbeszédét.

Biharon csekély érdeklődés mellett mondta el Tisza László, a szabadelvű párt jelöltje programbeszédét. Alig voltak jelen választópolgárok.

Magyar-Csekén vasárnap délután 3 órakor tartott értekezletet a szabadelvű párt. A gyűlésen két pártra szakadt választók nagyobb része Korda Andort éltette. Azonban mivel a Korda párt külön szervezkedik, az értekezlet Goldis Jánost jelölte.

A Korda párt erősen dolgozik Goldis ellen, előreláthatólag sikerrel. Nem tudnak kellő lobogót készíteni s a váradról érkezőkért valóságos küzdelmet fejtenek ki. Nehány kisebb verekedés is fordult elő s Goldisről gúnydalokat énekelnek.

Elesden, Az elesdi választó kerület kormányparti polgárai vasárnap délelőtt Beóthy Atilla elnöklete alatt, jelölt pártértekezletet tartott. A gyűlésen a környék jegyzőinek vezetése mellett, minden községből megjelent néhány választó. Az elnök ajánlatára ismét Telegdi Józsefet jelölték a képviselőségre, ki nyomban megtartotta programbeszédét. Biztatta választóit, hogy ezután is hiven viseli nemcsak pártja, hanem még a polgárság érdekeit is. Beszélt a gazdasági és közjogi viszonyokról, feldicsérte a kormány s leszidta az ellenzék pártokat s rövid beszéde végén a választók jóindulatára bízta magát.

Délben diszebed volt a fogadó termében melyen meglehetősen nyomott hangulat uralkodott. Több pohár köszöntőt is tartottak.

Mint tudósítónk jelenti, e választó kerületben meglehetősen ellenzék hangulat uralkodik s ha akadnak, kik szervezni fogják az ellenzék pártot, ellenjelöltet állítanak, mert Telegdi vel nincsenek megelégedve.

Szilágy megyében. A központi választmány a képviselő választások napját okt. 28-ára tűzte ki.

A tasnádi kerületben választási elnök: Sántha Dezső küldöttségi elnök: Kovács István, helyettes elnök: Balácsi Endre és Kaisler Ignác. Jegyző: Gábor Károly és Szilágyi Lajos.

Szilágy-Cseh vál. eln.: Bartha Lajos, hely. eln.: Lőrinczy Ferencz, küld. eln. dr. Veres Sándor és Fojlák József, jegyző: Ferenczy Endre és Dőri Ernő, helyettes jegyzők: ifj. Pojlák József és Berger Ignác.

Diószad: v. e. Dull János, k. e. Bodka Károly, h. e. Dobay Lajvs és Veres Sándor, jegyző: Katona Pál és Udvardy János.

Zilah: v. e. Dombi Károly, k. e. Petri Mór, h. e. Lányi Károly, Molnár Károly, jegyzők: Czeglédi Miklós és Bálint Sándor, h. jegyzők: Kiss M. és Kassay K.

Szilágy-Somlyón: v. e. Zóbel Lipót, k. e. Bartha Iván, h. e. Lukácsfy Ödön és Szaplonczay Sándor, jegyzők: Schweitzer Gábor és Kramer József, h. j. Bogdán István és Szentkirályi Albert.

A megye székhelyén Zilahon már megmozdult a szabadelvű párt. F. h. 15-én a tanfelügyelő elnöklete alatt egy hivatalnokból és

legnagyobbrészt izraelitákból álló pártértekezlet valami dr. V á r a d i Gábor nevű ismeretlen pesti ügyvédet léptetett föl jelöltnek. Az ellenzék, mely eddig is birta a kerületet, gondoskodni fog, hogy ez a név ezután is ismeretlen maradjon. A zilahi kerület eddigi követje: Szemere Huba függetlenségi és 48-as képviselő többé nem lép föl; helyette a párt az új jelöltet, kinek személye még ismeretlen — vasárnap fogja fölléptetni.

Békésmegyében.

Gyulai tudósítónk jelenti, hogy Terényi Lajos a kormánypárt jelöltje, valószínűleg meg fog bukni B a r t h a Miklóssal szemben. Bartha ugyan még mindig betegen fekszik az üllői-uti klinikán, de erős helyetteseket kapott. A múlt vasárnap P o l ó n y i Géza és A s b ó t h Jenő, tegnap pedig H o l l ó Lajos voltak lenn Gyulán, hogy a beteg pártelnök mellett pártot szervezzenek. Beszédjeiknek igen nagy hatása volt, különösen a németváfosiaknál. Hiába csináltattott Terényi nekik kövezetet, hiába szavazott a székhely-kérdésben Gyula mellett, a németek most csak azt tudják, hogy ők 48-asok voltak még Gündöcs apáttal szemben is, kitartanak hűségesen meggyőződésük mellett ma is. Mindenesetre érdekes lesz, s a nemezis fog benne nyilvánulni, ha mandátum nélkül marad az, aki elkezdte a hecczet Agliardi nuncius ellen.

Nyitrán.

A nyitrai választókerületben szokatlan csend honol. A tőlünk távolabb eső szemlélő nem tudja megfejteti, hogy mit jelent az, midőn itt rivatott még csaknem egy év előtt az ország egyik legnagyobb választási csatája, melyben a néppárt közel 400-ra menő leszavazott majoritása dacára leveretett. Ezt a szégyenletes győzelmet ők érezték, s hogy jövőre ne kelljen hasonló diadalra szorulniok, a mostanra érvényes választói jegyzék összeállítására a nyitrai kerületben, magát a prezuntív jelöltet, dr. Janits Imrét küldötték ki. Ez gondoskodott arról, hogy neki oly piszkos mandátummal ne kelljen többé megjelenie, mint a milyen az 1895-iki volt, s kihagyott mintegy 600 választót az ellene szavazottak közül, s felvett valami 280-at zsidókból, adóhátralékos hivatalnokokból stb. kikkel ugy megerősítette pozícióját, hogyha választói nagy többsége megjelenik a szavazásnál — amin kételkedni nem lehet — a néppárt képtelen többséget szerezni. Ez szolgáljon egyúttal feleletül azoknak, kik a nyitrai néppárt jelenlegi csendes magaviseletét kifogásolják. Egy nagyobb szabású mozgalom — annak dacára, hogy nem itatunk, nem vesztegetünk — mégis költségbe kerül és mi csak akkor megyünk komolyan a harcba, ha azt azon erkölcsi tudattal tehetjük, hogy győzni fogunk, ami a jelen körülmények között lehetetlen. Tehát Nyitrán a szavazás voltaképpen még a múlt évi összeírásakor megtörtént. Protestáltunk ellene, felmentünk egész a kuriág, mely a felszólalásokat nem vette figyelembe, mivel nem voltak hitelesítve. Nem voltak pedig hitelesítve azért, mert az illetékes hivatalnok, felsőbb parancsra, kijelentette, hogy hitelesítésre nem alkalmasak. Ez a nyitrai választás történetje. Ennek szakasztott hasonmása a nagytapolcsányi, hol Janits Imre gázós szerepével Sulyovszky Dezső volt megbizva, ki ugyancsak prezuntív jelölt volt a kerületben.

* Székesfejérvárott Kalocsy Alán cisztercita rendi hittanár elfogadta a függetlenségi revizionista párt által felajánlott jelöltséget és vasárnap délután tartotta programbeszédét. E hir egész Székesfejérváron óriási lelkesedést keltett. Tóth Aladár anti-revizionista bukása bizonyos.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

Regészeti és történelmi muzeum (Schlauch park) nyitva ma d. u. 3—5-ig 20 kr. Más időben 50 kr.

- Oktober 25. A nagyvárad polgári lövészegyesület zárlövészete a Rhédey-kertben.
28. Nov. 6. Képviselő-választások.
29. A Kossuth-szobor leleplezése Bihar-Diószegen.

* **A hét ellenzéki vezér.** Az a hir járja, hogy a kormány különösen az ellenzék vezetőit akarja kibuktatni és hogy Apponyi Albert gróf, Horánszky Nándor, Ugron Gábor, Beöthy Akos, Szederkényi Nándor és Károlyi Sándor valóságosan proskribálva vannak, azaz, hogy a kormány el van tökélve, hogy »couse que coute«, de ennek a »hét vezérnek nem szabad visszatérnie a parlamentbe.

* **A kultuszminiszter jelöléséről** írja a »Fehérm. Napló«: Wlassics Gyula kultuszminiszter igen fényesen igazolja, hogy milyennek tartja ő az általa föltalált magasabb közéleti erkölcsant. Még mindenkinek emlékezetében van minő eszközökkel szerezte meg a csáktornyai mandátumot s dacára, hogy azóta a kerület még jobban ragaszkodik fellép újra a csáktornyai kerületben. Természetes, hogy a régi eszközöket újból forgalomba hozza s már napok óta megkezdődött az etetés itatás. A hivatalokhoz beidézék a választópolgárokat, nemkülönben a takarékpénztárakhoz s a leghallatlanabb fenyegetéssel akarják őket arra kényszeríteni, hogy elismerjék a miniszter nem létező érdemeit. Ha sem fenyegetés, sem a jó vacsorák nem elegendők a liberális bankókat hozzá a forgalomba. E hallatlan erőlködés dacára a kerületben Wlassics miniszter meg fog bukni, kétségtelen bizonyítékeként annak, hogy a »magasabb közéleti erkölcsant kultusza nem fog a hitbuzgó népen.«

* **Téli gazdasági tanfolyam Nyitrán.** A II-ik nyitrai téli gazdasági tanfolyam a f. évi november hó 16-án kezdődik, s a jövő évi február hó végéig tart. Felvétetnek önálló földművelők bármely életkorban, továbbá olyan 17 éven túli fiatalberek, kik eddig is földműveléssel foglalkoztak, nemkülönben azon jó magaviseletű s értelmes gazdasági cselédek, kiket munkaadók béres gazdákká s munkavezetők akarnak kiképeztetni. A tanítás teljesen gyakorlati irányú, mert csakis olyan dolgok tanítatnak, melyekre az életben minden földművesgazdának szüksége van. A tanítás magyar, német és tót nyelven történik. Egy-egy tanuló havonként teljes ellátásért, lakásért, tanításért összesen 12 frtot fizet, semmi más kiadás nincs. A tanfolyamra való felvétel végett jelentkezni lehet október hó 24-ig a nyitramegyei gazdasági-egyesület titkári hivatalánál.

* **Tengeri hospiz Siófokon.** Egy buda-pesti jótékony egyesület a Balaton partján u. n. tengeri hospizeket szándékozik építeni, a hol szegénysorsú beteges, különösen görvélykóros gyermekek kellő orvosi felügyelet alatt a balatoni levegő gyógyhatását ingyen élvezhessék. E terv ugylátszik a jövő nyáron fog megvalósulni, mert a nevezett egyesület nevében gróf Almássy Dénesné átiratot intézett a szombathelyi káptalanhoz, hogy ez a hospiz-épület céljaira Siófokon engedjen át területet az egyesületnek. Ilyen hospizeket szándékoznak még Balaton-Füreden és Keszthelyen építeni.

* **Az opera legközelebbi ujdonsága.** Cobor Károlynak Tilda című kétfelvonásos operája lesz, melynek szövegét Kern Aurél, a Budapesti Hirlap belső dolgozó társa és Somogyi Péter írták. A premier november 19-ére, a királyné nevenapjára van kitűzve; a főszerepeket F. Pevny Irén, Handel Berta, Semsey Mariska, Takáts és Arányi éneklék.

* **5000 frtot követel a várostól.** Guttman Béla nagyvárad lakost annak idejénatyja biztosította 5000 frtra, hogy ha eléri a 20. életévet, megkapja a pénzt. Atyja halálakor végrendeletileg gondoskodott a biztosítási összegek fizetéséről. Most azonban, mikor az összeget fel kellene venni, kislult, hogy elveszett a kötvény értéke, mert hosszú évekig senki sem fizette a biztosítási díjakat, Guttman Béla az 5000 forintot most a városi árvaszéken követeli. A tanács azonban kimutatja, hogy 7 évig nem kezelte a hagyatékot, sem a hagyatéki iratok nem voltak nála, s így nem is felelős. Mikor a hagyatékot az árvaszék átvette, már elvesztett a kötvény értéke. Guttman Albert törvényes gyámat terheli a mulasztás. A tanács a követelést elsőfokban elutasította.

* **A katonaság a választásoknál.** A belügyminiszter körrendeletet intézett Nagyvárad város polgármesteréhez és Bihar megye alispán-

jához, a melyben hivatkozik arra, hogy a hadtestparancsnokok az ujonczozás miatt a képviselőválasztásokhoz a rend fentartására csak korlátozott számban bocsáthat katonaságot rendelkezésre. Meghagyja a miniszter a törvényhatóságok fejének, hogy a fegyveres erő esetleges kirendelését kérő megkereséseikben az elkérthetetlen szükségesség korlátaira szorítkozzék és a kirendelt csapatok elszállásolásáról és élelmezéséről előre gondoskodják.

* **Berzsenyi szobra.** Szombathelyre a napokban megérkezik; az ünnepélyes felavatás november 4-én lesz az eddigi megállapodások szerint. Kiss György, a szobor készítője annak gipszmintáját csekély díjért felajánlotta Szombathely városnak.

* **Kormányparti lelketlenség.** Az aradi kormányparti képviselőjelölt, Hieronymi Károly bevonulása előtt az aradi kormánypárt elnöksége átfizet Rainer Lajoshoz, az aradi waggonyár igazgatójához, hogy a kormányparti jelölt megérkezésekor a gyár tanulóival a vasuti indóház előtt sorfalat állíttasson, akik a szabadelvű párt jelöltjét hasány éljenzésekkel lettek volna hivatalva fogadni, amely műveletért a párt végrehajtó bizottsága — a pártkasszából — a fiuknak fejenként ötven-ötven krt szavazott meg. Rainer Lajos a megkeresés vétele után azonnal behívatta a gyárban tanulókként alkalmazott és az állam által tizennyolcz forinttal segélydíjazott harminczkét székely fiut, kiadván köztük a rendeletet, hogy másnap esti hét órára a művezetőtől kapandó zászlókkal az állomás előtt sorfalat álljanak és a Hieronymit meglátják, őt — egy-egy korona fejében megéljenezni lesznek kötelesek. A székely fiuk erre összenéztek és kinyilatkoztatták az igazgató előtt, hogy ők 50 krajczárért nem vásárolhatók meg és ha az igazgató ur éppen akarja, fognak tüntetést rendezni, de csak ingyen. Ezt az ígéretüket azután be is váltották. Hieronymit az állomás közelében levő kávéház előtt hangos abczug kiáltásokkal fogadták. Az igazgató mind a harminczkét tanuló Kozesnik művezetővel az aradi főkapitánysághoz küldette megtorlás végett. Jó Béla kihágási bíró elé állították az ifju ellenzéki korteseket, a kiket azonban bizonyítékok hiányában felmentettek. De Rainer ur ezzel nem elégedett meg. Hogy megmutassa a kormány iránti tántoríthatlan hűségét, a tanulókat elbocsájtotta a gyárból, értesítvén a kormányt, hogy tőlük a segélydíjat vonja meg.

* **Nagy tűz a fővárosban.** Vasárnap délután öt óra tájban a Geimer és Rauch-féle gépgyár, mely a Nádor-utca 43-ik szám alatt az új országház és az igazságügyi palota között fekszik, kigyuladt. A tüzet először a házmaster vette észre, mint az a gépház esztergályos műhelyéből kitört. Hogy miből keletkezett a veszedelem azt annál kevésbbé lehet megállapítani, mert a gyárban szombat esti hat óra óta senki sem dolgozott. A pusztító lángok elhamvasztották a gépházat és a melléképületeket. A kár mintegy 35.000 frt. A tüzet az összes tűzoltóság nagy erőfeszítéssel csak az éj késő óráiban fojtotta el.

* **Visszaélés egy főherczeg nevével.** A magyaróvári kerületben megindult választási magzalmak alkalmával a kormánypárt végrehajtó bizottsága egy felhívásban számol be a Darányi miniszternél, illetve Tormay kormányparti jelöltnél eljáró küldöttség működéséről s ezen felhíváson ritkított, nagy betűkkel hirdeti: »küldöttségünkben Frigyes főherczeg uradalmi képviselve voltak.« Mi ez, ha nem a főherczeg nevével üzött korteskedés és rut visszaélés?

* **A dán trónörökös és a paraszt.** Valdemár dán trónörökös még mindig charlottenburgi nyaralójában időzik, a hol kedvére kertészkedhetik. A minap is parkjában dolgozgatott, a mikor egyszerre megszólítja egy paraszt s a kastélyba vezet ut felől kérdezősködik.

— Mit akar ott jó ember?

— A trónörökösrel volna beszédem; kimult, instálom, egy tehenem s tán ad helyébe a fenséges ur egy másikat.

— Hát mért nem fordul a trónörökösnéhez?

— Jaj kérem, asszonyokkal nem oly könnyű eligazodni! — felelé ravasz mosolylyal a paraszt s azzal a kastély felé tartott.

A trónörökös kis idő mulva kíváncsian utána ment s a parasztot a szalonban találta, a mint a trónörökösnek adta elő kérését. Képzhetni zava-

rát, a mikor észrevette, hogy az az egyszerű kaputos ur, a kivel a kertben oly őszintén beszélgettél, Dánia trónörököse. Arcza csak akkor derült fel, a mikor a trónörökös pár tudára adta, hogy száz koronát kap egy tehénre, daczára annak, hogy az asszonyokkal oly nehéz eligazodni.

* **Egy gyártelep pusztulása.** Megemlékeztünk már a fekete-erdői üveghuta pusztulásáról. Ujabb részletei a következők: A tűz a festőkamrában keletkezett s rövid idő múlva a régi épület lángokban állott. A helyszínén kora reggel megjelent Medvéssy József körjegyző és Morva Tihámér főszolgabíró és megejtették a vizsgálót, de a tűz keletkezésének okát nem tudták kideríteni. Mondják, hogy az egész vész kémenytűzből keletkezett. A kár 41350 frt, a részvénytársasának, 1960 frt 70 frt 400 munkásnak összes szerszámai leégtek s ezen munkások kenyér nélkül maradtak. A kár különben biztosított volt.

* **Uj honpolgárok.** A belügyminiszter galicziai születésű Stern Károly áll. vasuti pályafelügyelőt nevével és gyermekeivel bevette a magyar állam kötelékébe.

* **A megtamadt vasuti ör.** Katz Lajos, Györfi Gyula és Paphics Tamás, a vasuti töltésen mentek haza Monostor-Petribé. A vasuti ör megszólította őket, mire Katz Gorombán megtámadta. Erre Biró vasuti ör fegyvert emelt rá, mire aztán Katz neki ment; de mivel látta, hogy nem bír vele, társait is segítségül hívta s a fegyvert elvették tőle. Ezért álltak tegnap a törvényszék előtt s a törvényszék mind a hármat bűnösnek mondta ki hatóság elleni erőszak vétségében s Katzot egy havi, társait pedig 14—14 napi fogházra ítélték.

* **Rendőri hírek. Talált imádságos könyv.** Kossuth utcán egy imádságos könyv és egy benne lévő keresztlevél találtatott. Tulajdonosa, kellő igazolás mellett átveheti a rendőrségnél. — **Ellopott zeller.** V. Lué egy hatalmas zsák zellert gördített a piacra, gondolta, hogy egy pár forint, majd csak kijár érte. Hanem számításában a sors megakadályozta, mert míg valamelyik szomszédjához ment beszélgetni a zelleres zsák eltűnt, mintha ott sem lett volna. V. Sné, panaszt emelt a rendőrségnél. — **Ávárosi tisztviselők drágasági pótléka.** R a g a n y János főszámvevő egy javaslaton dolgozik, mely a tisztviselők fizetés emelésének megállítását, újabb ajánlja a drágasági pótlék megszavazást. A javaslatot, a novemberi közgyűlés veszi tárgyalás alá! A drágasági pótlék kiadása, valószínűleg csak husvét előtt fog megtörténni. — **A jogászság ismerkedési estélye.** A nagyváradai jogászság által, minden évben megtartatni szokott ismerkedési estélyt ez idén november első napjaira tervezik. Az estély iránt általános érdeklődést tanúsítanak többen a városi társadalom köréből is így több mint bizonyos, hogy először érdekéhez mérten, kitűnően fog sikerülni.

Kolozsvár ünnepe.

— Eredeti tudósítás. —

Kolozsvár, okt. 18.

Kolozsvár városa nagy lelkesedéssel, ropant érdeklődés mellett kettős nemzeti ünnepet ült szombaton és vasárnap. Megtartotta országos történelmi ereklye muzeuma millenáris ünnepi alakuló közgyűlését és felszentelte a Kolozsváron kivégzett székely vértanuk emlékoszlopát.

Szombaton volt a közgyűlés, melyen a város képviselőiben a polgármester, továbbá a városi testületek képviselői, a vidéki honvédegyletek megbízottai testületileg, vagy képviselőileg jelentek meg. Az erdélyi muzeum-egylet Esterházy Kálmán gróf képviselte. A muzeum fejlődéséről az elnöki jelentést Deáky Albert terjesztette elő. Felolvastattak azután az ország különböző részéből jött üdvözlések. A muzeum elnöke hálás köszönetet mond Kolozsvár városának, a ki a muzeumot és annak gyűjteményét védelme alá vette. Albach Géza kir. tanácsos, polgármester indítványára jegyzőkönyvi köszönetet és elismerést szavaznak a

lelkes és munkás elnök, Deáky Albert elnöknek s Kuskó István muzeumi őrnök, a ki hat év előtt indítványozta a muzeum létesítését s azóta nem lankadó munkával azt megalkotta s a szabadságharcz történelmi adatainak összegyűjtése szép sikerrel fejtett ki nagy munkásságot.

A gyűlés azt is elhatározta, hogy a 48—49-es idők jelesének Pantheonát, a Mátyás király születési házában végleg elhelyezendő muzeumban megalkotja. E végre azokat, a kik a szabadságharczban és a társadalmi életben, valamint a 48—49-es emlékek és történelmi adatok összegyűjtése terén a kolozsvári muzeumban kiválóbb munkásságot fejtettek ki, tiszteletbeli tagoknak választottak. Tiszteletbeli elnöknek megválasztották: Czecz János tábornokot, ki jelenleg Buenos-Airesben él, továbbá Esterházy Kálmán grófot, ki a nagyszabású csatában fél karját veszítette, Végh Bertalan és Szigeti Miklós ezredeseket. Tiszteletbeli tag lett a hazai 80 honvédegylet számos kitűnő férfja. A muzeum igazgatóságába elnöknek Deáky Albert, alelnöknek Hory Béla árvaszéki elnököt, b. Szabó Samu tanárt, muzeum-őrnek Kuskó Istvánt, pénztárnoknak Virányi Istvánt, jegyzőknek Kremer Miklóst és Péterffy Bélát választották meg. Választottak azonkívül 24 tagu igazgatóságot és három számvizsgálót.

A vértanuk emlékének felszentelése impozáns szép volt. Az ünnepnek az idő is kedvezett. A magyar államvasutak igazgatósága által díjtalanul adott külön vonaton 2500 ember, gyalog és kocsikon 6000 ember vonult ki az ünnepélyre. Az öreg honvédek zászlók alatt gyalog tették meg az 5 kméter utat. Ezek között volt a debreczeni honvéd-egylet tizenhárom küldöttje, a kik a 67. zászlóalj harcokban megtett lobogója alatt haladtak. Kolozsvári polgári dalegylet éneke után, Biró Béla apátplébános beszentelte a vértanuk sírját, azután az emlékekhez vonultak és ott az ünnepély diszelnöke Esterházy Kálmán gróf megnyitotta az ünnepélyt. Szász Gerő 48-as honvéd hadnagy, esperes, gondolatokban gazdag, poetikus szép emlékbeszédet tartott, melyet többször szünni nem akaró taps és éljenzés szakított meg. Azután a polgári dalegylet a himnust énekelte.

Deáky Albert elnök lépett most a pódiumra és elmondotta, hogy a történelmi muzeum öre Kuskó István kezdeményezésére a kivégzési hely és a vértanuk fekvő helyeinek kikutatása körül minő munkásságot fejtett ki a muzeum s kiknek áldozatkészségéből létesült az emlék.

A vértanuk emléket Kolozsvár városának ünnepélyesen átadja. Ezután a honvédegylet elnöke: Szabó Samu lépett az emelvényre és szép beszédet mondott a kivégzettekéről. Kremer Miklós a kolozsvári Ferencz József tud. egyetem fiatalsága nevében beszélt költői szárnyalással.

Szabó Gyula polgármester helyettes Kolozsvár város nevében szólott, átvéve az emlékeket kijelentvén, hogy azokat Kolozsvár város gondozni fogja. Csikai zenekarának himnusza után a küldöttségek tették le koszorukat az emlékre jelmondatok kíséretében. Koszorut helyezett Kolozsvár városa, a debreczeni honvédegylet, a kolozsvári nemzeti színház, a kolozsvári felsőbb leányiskola, a kolozsvári könyvnyomdások, Zobácz Ferencz és Zobácz Ferenczné, a kolozsvári sütőmunkások, Szörtsey Gyula Sándor László unokája, Schultz Rezső, a kolozsvári függetlenségi pártkör, Garkas Antal és neje, a kolozsvári Ferencz József tud. egyetemi ifjuság és 50 testület és honleány élő virágkoszorúból. Egy gyönyörű koszorut, művészileg himzett szalaggal egy ismeretlen honleány küldött.

A koszoruk letétele után a béke kongresszus tagja, Capper Jakab Sámuel, az angol nemzet nevében beszélt lelkesen, kiemelve Magyarország népének szabadságszeretétét, nyelvének zengzetességét, szónokainak művészi hévét, mely által az ünnepély szereplői lehetővé tették, hogy átérzeze a mondottakat, daczára a magyar nyelvet nem érti. A társaság lelkesen megéljenezte a derék magyar barát angol férfiút.

Az ünnep, mely reggel 9 órakor kezdődött 12 óra felé ezzel véget ért.

A reáliskola épületének felavatása.

A nagyváradai állami főreáliskola díszes új palotáját vasárnap avatták fel ünnepélyesen.

Mintegy két évtizeddel ezelőtt, a létesítéssor szerényen huzódott meg a ma már virágzó tanintézet a kir. Itéző-tábla jelenlegi épületének első emeletén. később, évek hosszú során a Szent-László-téri rozoga, alacsony épületben működött áldásosan a kultúra, a haladás szolgálatában. Nagyvárad város áldozatkészsége tette lehetővé, hogy az eddigi alkalmatlan helyiségekből monumentális, díszes új otthonába költözhetett be.

A felavatási ünnepély igen szépen sikerült.

A palota homlokzatán nemzeti és a város színeiből összeállított és megfelelő czimerekkel díszített lobogók voltak kítűzve.

Az ünnepély délelőtt 10 óra után ment végbe nagyszámu előkelő közönség jelenlétében.

Ott voltak:

Beöthy László főispán, Sal Ferencz kir. tanácsos polgármester, a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter képviselője: Nátafalussy Kornél kir. tankerületi főigazgató, Szunyogh Péter alispán, Titoók Zsigmond kir. táblai elnök, dr. Bozóky Alajos jogak. igazgató, Konja ezredes. Széchenyi Jenő kanonok, Des Echerolles K, Károly, Des Echerolles K. Sándor, Fetsér Antal püspöki titkár, Kotunovits Sándor, Ládai Kázmér, Kertész Miksa, Ponty Kelemen, dr. Kelozsvári Béla, Novotny S. Alfonz, Szmekta L. Ödön. dr. Pácz Sándor, Beke Boldizsár, Rácz Mihály, Krüger Viktor igazgató, dr. Demek Győző, Rátkay József, Bach Nándor, Jacoby Károly, Kappel György, Madaras Elek, dr. Nemes Imre, Potássy János, dr. Szombathy István, Szőke Gyula. Ferdényi Kálmán, Propper N. János, dr. Nagy Ernő, Busch Dávid, Rádl Ödön, Gerő Armin, Hoványi Géza, Mezey Mihály, ifj. Rimler Károly, Huzella Gyula, Sipos Orbán kir. tanfelügyő, dr. Sipos Árpád, Csák Máté, L. E. Rees, Kunyhóssy János, Sebestyén Lajos, Bösörövényi Géza, dr. Mihelyi Lajos, Beleznay Antal, dr. Ferencz János, Müller Vilmos, Szabó Gábor, Láng József, Gábel Jakab, Wallachek Venczel, Vajda József, Szondy Vilmos, Weisz Károly, Réz Mihály, Makay Vincze, Ungár Jenő, Jelfinek Ferencz, dr. Tóth Mihály, Szűcs Izsó, dr. Baróthy Ákos, Hlatky Endre, Tóth Dezső, dr. Sarkadi Lajos, Bordé Ferencz, Szemes József, Virányi ezredes, Remiz ezredes, Auspitz Adolf, Mandel Ernő, Kréth Lázár, Weisz Mór, stb.

Az ünnepély főreáliskolai tanulók énekével vette kezdetét; igen szépen adták elő a himnust, a melyet állva hallgattak végig.

Az ének elhangzása után Sal Ferencz polgármester megemlékezett a főreáliskola szervezéséről, történetéről, méltatta a jónevű tanintézet működését, eddigi sikereit s az épületet átadta a kultusz miniszter képviselőjének: Nátafalussy Kornél tankerületi főigazgatónak, a ki a következő remek beszédet intézte a jelenvoltakhoz.

Nátafalussy Kornél.

Nagyságos kir. tanácsos, Polgármester ur!
M, t. ünneplő közönség!

Minden kornak megvan a maga uralkodás eszméje, mely irányt ad a népek vágyainak és törekvéseinek s életük összes nyilvánulásaiban érezteti gerjesztő hatását.

Az egyik csaknem két századon át messze keletre küldi hadait, hogy az iszlám sorvasztó igája alól felszabadítsa azt a földet, melyet az emberi nem megváltójának élete, tanítása és halála a keresztény világ kegyeletének megszentelt helyévé avatott fel a kereszties háborúk korát a renaissance, vagyis a szellemi áramlat váltotta fel, mely hivatva volt, hogy a régi rómaiak és görögök új életre ébredt műveltségével, tehát széles alapon átalakítsa a középkori népek köz- és magánéletét s előbbre vigye kulturájukat. Jött a hitújítás kora, melyben egymással szemben álló nézetek és érdekek foglalták el a tért úgy a szellem országában, mint a politika mezején, Midőn pedig hosszas harcok után a lelkiismeretű szabadság megszüle-

tett. a felvilágosodás századában az idők és elmék megsokszorozott ereje az állam korlátlan hatalma és a rendi kiváltságok ellen támadt s meg-megújuló vérzivatarok után is többszörös visszaesés között, de utóvégre is kivivta azt, ami alapkőve az emberi méltóságnak, a társadalmi és politikai szabadságot.

Vége felé hajló századonkat a haladás korának sokatmondó szép címével ruházta fel a közvélemény. »A világtörténelemben még nem volt korszak — ugymond országunk bíboros hercegprímása — mely a haladás zászlóját oly magasan lobogtatta, a természet erőit az ész kutatása által elért tanulmányaival annyira aratta, felhasználta volna, mint századunk« s ugyancsak még nem volt egy is, tegyük mi hozzá, mely annyira felismerte s haladásának biztosítására oly mértékben kifejtette és igénybe vette volna azt az erőt, mely az iskolákban rejlik, mint az a kor, mely közvetlenül miránk kik benne élünk és küzdünk, árasztja áldásait. Iskola és nevelés ezek azok a varázsszavak, melyek fölött Európa parlamentjei tankodnak, legkiválóbb szaktudósai vitatkoznak s kitűzött céljuk érdekében az oktatás ujszerű alakításait hozzák létre. Nem alap nélkül. Az iskolák a polgárosodás fénypontjai, a polgárosodás pedig ami annak magvát és lényegét képezi, a tudomány, erő, hatalom, mely éltet és gyarapít, fenntart és megvéd s a népek nagy versenyében annak nyújtja a győzedelmi babért, akinek kultúrája nemcsak a tömeg felszínét melegei át, mint a napsugár a tenger hullámain, hanem tehát a mélyre s megmozgatja magát az egész tömeget is. »Az a nép a legelső, így nyilatkozott Jules Simon, míg élt Franciaország egyik legnagyobb államférfia, melynek legjobb iskolái vannak; ha nem a legelső ma, az lesz holnap.«

Nemzetünk is, melynek folyton súlyos végzete nem engedé a magasabb szellemi életnek modern értelemben van általános fellendülését, átértvén és átérzvé az iskolák jelentőségét, mihelyest csak kibontakozhatott a ránehezedett mostoha idők béklyóiból, élénk buzgalommal karolta fel a közoktatás ügyét, hogy kipótolva a multat kényszerű mulasztásait ismét elfoglalhassa azt az előkelő helyet, melyet a keresztény polgárosodás védelmében vívott fényes harczaival egykor kiküzdött földrészünk vezérnemzetei között.

E végből az organikus alkotások egész sorával népesíté be jelesünket. Újjászervezte nép- és középiskolásainkat s az idevonatkozó törvények intézkedéseiben el nem porlaó bástyát vont az önnálló, független magyar állam életbevágó érdekei köré. Aztán átalakította részben új alapokra fektette a tanárképzés, az egyiptomi és a sokféle irányban elágazó szakoktatás rendszerét s hogy művére feltegye a koronát, addig nem is álmodott, mérvben megnövesztette a tanító intézetek számerejét, kezdve az egyszerű népiskolától fel a tudományok összeségét magában foglaló egyetemig.

És folyton foly a munka, a nemzeti regeneráció minden betöltő, minden lebilincselő nagy munkája. Ha d folyton továbbra is soha nem lankadó hévvel és a haza iránt való rajongó szeretettel, mert az irántuk a nemzet haladásának szárnyai s mi csak e szárnyakon emelkedhetünk föl a világműveltség ama fokára, mely egyedül tarthatja fenn rokotalan fajunk számára azt az erkölcsi súlyú és értelmi felsőbbiséget, melylyel még inkább, mint karddal és hősi vitézséggel e hazát tízévszáz előtt megalapították s melylyel azt a nagy Árpád ivadéka példátlan nehézségű körülmények között, tűznek, vérnek ellenére megőrizték és szent örökségképp reánk hagyták! Mi, kik magyarok vagyunk, mondjunk hálát ma, midőn még fenn lobog oltárainkon az öröm és háládat tüze, melyet a nemzet lelkesedése gyújtott ezerévet európai államéletének magasztos ünnepén, igen mondjuk mindazoknak, kik ezen súly gyarapításához, ez értelmi felsőbbiség kifejtéséhez fényes tehetségeikkel bátor alkotásaik — és szíves kitartásukkal az utóbb leforgott negyedszázad alatt lényegesen hozzájárultak!

Ezek sorában joggal követelhet magának helyet, a mi örömünk és büszkeségünk, Szent-László városunk.

Nem lehet szándékosan egyenkint felsorolni s koszoruba fűzni azokat az elévülhetetlen ér-

demeket, melyeket városunk minden szépért és nemesért lelkesülő polgárai a közműveltség szolgálatában államéletünk újabb aerájában szerezték, mert ez messze tulvezette ünnepélyünk keskeny határait, azt azonban nem szabad hallgatással mellőznöm, hogy az ő nemes érdeklődésük és számot tevő anyagi támogatásuk tette lehetővé a magas közoktatásügyi kormány-nak e város egyik virágzó intézetnek mai ünneplésünk tárgyának, az állami főreáliskolának létesítését.

A reáliskola akkoron, midőn a miénk keletkezett, még nagyon fiatal intézmény volt hazánkban Idegenből származott át hozzánk, alighogy beillesztették a nemzeti oktatás rendszerébe, hogy a nemzedékről nemzedékre átszálló hagyomány tubrasza varázsa sem övezte még, de ereje nőttön-nőtt, népszerűsége napról-napra nagyobb lett s többé nem lehetett már amugy könnyedén szótlanul az élet egyszerű napi rendjére térni fölötte. Nem is térhet. Érezte nemzetünk, hogy már nem Szent-István, Nagy Lajos s nem Mátyás király nemzete többé a viszonyok változtak s a kor megváltozott viszonyai és szükségletei követelőleg kimutassák a nemzeti élet zárt érczajtáján. Belotai kezdé a gondolkodók többsége, hogy ma már nem lehet mindenki pap, ügyvéd, bíró, orvos, avagy östermelő s a humán irányú gimnáziumok mellett égető szükségünk van olyatén középiskolákra is, melyet az általános műveltség közlésén felül első sorban a technikai szaktudományokra térítsenek elő, tehát azon tudományokra, melyeknek segítségével, hogy a jelenre utalják, csak az imént egy több, mint kétezer éves műszaki problémát oldott meg a magyar gényusz, midőn odalenta a Vaskapunál, a Duna szirtes medrében veszélytelen utat tört a nemzetközi forgalomnak.

Nagyvárad is, melynek vezérférfiai sohasem zárkozhattak el a civilizáció újabb áramlatai elől s annak nem egy korszakot alkotó tényét s eseményét diadalra is jutatták saját körükben, a gondolkodók e lelkes csoportjához csatlakozott s társkezet fogva a magas közoktatásügyi kormánylyal 1872-ben alapjait vetette meg a helybeli főreáliskolának. De az alapítás tényénél még nem állapodott meg a gondos család atya ebben fárad, hogy nyugalmat otthonnal, saját tűzhelylyel biztosítja övéinek jövőjét, épp úgy városunk is önön művének állandósítására, melyet már-már koczkára vetett a czélszerűtlen elhelyezést, a honalapítás nagy történelmi évfordulóján az akadályokat nem ismerő akarat diadalmas erejével ezt az emlékszerű csarnokot emelte, mely arányos tagozatával, helyes beszámításával, világos, szellős és tágas tért — meg rajztermeivel és szertársaival ma egész diszében és nagyságában tárul fel előttünk, példát és tanúságot adva, hogy mire képes a hazafiai lélek még akkor is, ha a rendelkezésünkre álló anyagi erők nem állanak egyenes arányban a rá háramló feladatok nagyságával. »Monumentum anaeris? circum spire! kiálthatnék fel a classicus íróval. Emlékmű után kutassa? Nézz körül!

Kiváló szerencsémnek tartom, hogy nekem, az oktatásügyi szerény munkásának jutott a megtisztelő feladat, hogy a felavatás mai ünnepén a város mélyen tisztelt közönségének átadhassam kö oktatásunk lánglelkű vezérére dr. Wlassits Gyula miniszter ur ő nagyméltósága meleg üdvözlését tolmácsa lehetek mélyen érzett köszönetének legföltékenyebben őrzött nemzeti kincsünk gyarapítására hozott eme fejlődési áldozatért — áldozatért? talán helytelenül alkalmaztam e szót »áldozat«, mert itt a közművelődés érdekében teszünk az nem áldozat, hanem a leggyümölcsözőbb befektetés, mely egykor mind szellemileg, mind anyagilag gazdag kamatokban térülend vissza az utódoknak.

E hitben s ez érzelmek hatása alatt veszem át ez épületet városunk — közszeretet és tiszteltől környezett fejtől, a kir. tanácsos polgármester ur ő nagyságától. Örömmel s megnyugtatóssal veszem azt. Örömmel, mert e palotaszzerű épület egy valóban szép cselekedet, a hazaszeretet kidobbanása volt, mely hivatva van messzebb körbe vetni világot. Megnyugvásal, mert szilárdul él lelkemben a hit, hogy az a tanári kar, mely ügyszeretetének, alapos szakképzettségének s élénk hazafias érzésének any-

nyi tiszteletre méltó jelét adta eddigi működésében a jövőben is az lesz, aminek lennie kell: az intézet diszének és jó hírének gondos őre, a haladás lelkes bajnoka, az igazság emelkedett szellemű hordtője, a szivnemesítés értelemfejlesztés arra hivatott közege, az események, kulturának, a haza és trón iránt való tántorithatlan hűség melegkeblű ápolója; végül az ifjuságnak és jóssággal atyai vezetője, mélyen szívébe vésvén az egymást felváltó nemzedékeknek, hogy van még valami magasabb a mulandó anyagon túl — a halhatatlan lélek, hogy van még valami nagyobb a véges természetén felül — az örökkévaló Isten s a tudomány, midőn a természet titkait kutatja, lépten-nyomon az ő teremtő kezének megfoghatatlan műveibe ütköztek.

Ti pedig, kedves társaim, lelkes magyar ifjak, merítetek buzditást és új erőt azokból az eszmékből, melyeknek nevében és oltalma alatt e diszes hajlékot felavatjuk.

Becsüljétek meg azt. Ragaszkodjunk hozzá a sziv egész melegével s legyen bizalommal eltelve annak céljai és eszközei iránt.

Fogadjátok be és fordítsátok javatokra azokat az atyai szeretettől áthatott bölcs intelmeket, melyekkel jó tanáraink nap-nap mellett istenfélelem, hazaszeretet s törvénytisztelet, illem szerénység és szorgalomra, a szenvedélyektől ostromolt akarat fegyvelmezésére s amiből a becsületesség fakad, a kötelességek hűséges teljesítésére serkentenek és lelkesítenek titeket s arra a testvéri becsületre, mely kell, hogy hit és fajtűtömbőség nélkül a sziv boldogító harmóniájában egyesítve az ideseregő ifju nemzedéket. De egyszersmind használjátok fel hiven és lelkiismeretesen mindazon eszközöket, melyeket ez intézet oly bőséges mértékkel nyújt kiképzésekre. Ne engedjétek, hogy itt töltendő éveitek, ezek a drága évek, minden sziv a jóért lángolai s a nemzet után vágyódní tud, üresen és meddön röppenjenek el fölöttetek, ellenkezőleg legyenek rajta, hogy azokat rendületlen kötelességgérzettel és ernyedetlen munkássággal megszentelve jövőtökre nézve minél gyümölcsözőbbekké legyenek!

Ezt kívánja tőletek a gyermeki hála és kegyelet, ezt a helyes önértetet, mely mindenkit arra sarkal és ösztönöz, hogy sorsát, amennyire rajta áll, biztosítani igyekezzék, ezt a nemes várost, mely jótéteményei egyik legszebbikének sugarait hinté reánk, édes anyánk a haza, melynek jóléte és dicsőségeért szívének minden dobbanása felbuzog és lelkesül.

Hogy ne buzogna, hogy ne lelkesülne. Hisz ki ne óhajtana, hogy hazája az a föld, mely ápol és majdan eltakar, boldog, nagy és virágzó legyen, melynek erkölcsi sulya és hatalma előtt meghajlik az ellenzék, melynek határai között megszűnnek a nemzetszorongató belső ellentétek, melynek létele egy ezer esztendőre biztosítva legyen. És biztosítva is lesz Isten által. jobbjá alatt csak iránta való szeretetünk olyan legyen, a milyennek lennie kell: igaz, önzéstelen, áldozatra kész, nem hangzatos szavakban áradozó, de munkás tevékenységben nyilvánvaló; mert igaza van Zalán költőjének, midőn mondja:

»Szép vagy ó hon! hegy völgy változva a gazdag öledben, Nagygyá csak fiad szent akarta tehet! (Vörösmarty.)

Im' ily magasztos czélokra adom át Önnek tekintetes igazgató ur s tisztelt munkatársainak ez épületet, szívem mélyéből kívánva, adjon Isten önöknek erőt és hivatást folytonos fáradozást s teljes odaadást igénylő munkájukhoz, adja meg törekvéseiket kimérhetlen áldásainak tetőzött hűségével, áldja meg ez új épületet s a várost, mely alkotta, áldja meg a haza reményeit, a szülők mind megannyi szemefényei, a vezető gondjaira bizott ifjuságot s engedje, hogy iskolájuk folyvást haladva a tökélyesedés útjain, a virágzat legmagasabb fokára emelkedjék és századokról századokra hirdesse az igaz szó és nemes örökké vonzó, mert örökkévaló eszméit.

Éljen a haza!

Éljen, gyarapodjék és virágozzék Nagyvárad városa!

A tetszéssel fogadott szék beszéde után a főreáliskola derék igazgatója: Krüger Viktor elmondta csinos, kerekded beszédben a reáliskola történetét, fejlődését, jelenállását s köszönetet mondott Nagyvárad városának a diszes épület felállításáért, s mindazoknak, a

kik közreműködtek Nagyvárad kulturintézményének létesítésén. Végül a tanári kar hivataláról, feladatáról és a tanulókról emlékezett meg.

A program következő pontját Szombath László VIII. oszt. tanuló az összes növendékek nevében köszöntet mondott a tanár karnak.

A dalárda elénekelt a »Szózatot« s az intézet igazgatója megköszöntötte a vendégeknek a megjelenést.

Az ünnepély végével megtekintették az iskola helyiségeit, s a jelen voltak emelkedett hangulatban távoztak a diszes iskola épületből.

A díszlakoma.

Déli egy óraker előkelő társaság gyűlt össze díszebédre a Zöldfa-szálloda nagytermébe.

Az asztalfőn Sal Ferencz polgármester foglalt helyet. Jelen voltak még: Nátafalussy Kornél, dr. Bozóky Alajos, Böszörményi Géza, Bach Nándor, Bázár Győző, dr. Berkovits Ferencz, Busch Dávid, dr. Baróthy Ákos, Bátky Endre, Csák Máté, Csordecics Ferencz, Demek Győző, Diósi Soma, Debreczy Imre, dr. Dóri Ferencz, Deutsch K. I., Endrődy Sándor (Bpest), Fülöp N., dr. Grósz Menyhért, Gutman József, Hlatky Endre, Hoványi Géza, Huzella Gyula, Hanzlián János, Heringh Sándor, Jakóbi Károly, N. Justh Károly, Jelinek Ferencz, Krüger Viktor, Kiss Károly, Kólozsváry J. Béla, Kain Félix, dr. Kornstein Lajos, dr. Konrád Márk, Kappel György, Korfa I., ifj. Kohn Sámuel, Kiss István, Karácsonyi János, Kiszlak Ferencz, Ládai Kázmér, Láng József, Léky Kornél, Laszky Ármán, Millye Gyula, Madaras Elek, Moess Károly, Moinár Lajos, Mezey Mihály, Moskovits Miksa, Nemes Imre, Óó Gyula, Óó Dezső, Petry Gyula, Patásy János, Preisz Mihály, Rádl Ödön, dr. Rauf, ifj. Rimanóczy Kálmán, ifj. Rimler Károly, Rees Emil, Rátkay József, Réz Mihály, Sipos Orbán, Sztaril Ferencz, Széchényi Jenő, Sonnenfeld Adolf, Stark Gyula, Szmekta L. Ödön, Strachi N., Schwartz Izidor, dr. Stekelhuber, Szőke Gyula, Szombathy István, Szokoly Tamás, Tóth Mihály, Türr Lajos, ifj. Tóth Ferencz, Ungár Jenő, Vidosits Gyula, Wachsmann Albert, Weisz Károly.

A harmadik fogásnál Sal Ferencz kir. tanácsos, polgármester emelt poharat. Midőn a magyar embernek öröme van, felbuzdul a szive a költővel: A legelső magyar ember: a királyáért. Valóban áldás e hazára, hogy az Isten ily uralkodót adott számára, aki örömben, bánatban osztozik népeivel. Az Isten tartsa meg sokáig a koronás királyt. (Lelkes éljenzés).

Ezután megeredtek a tóztok sűrű egymásutánban.

Dr. Konrád Márk felemlítvén Nagyvárad áldozatkésztségét, Csáky Albin volt miniszter érdemeit, Wlassits Gyula közoktatásügyi minisztert éltette, tetszés mellett.

Nátafalussy Kornél hosszabb szép pohárköszöntőt mondott. Nagyvárad fejlődését ecsetelte, majd áttérve az iskolákra, kijelenté, hogy hajtott fővel áll meg Nagyvárad város polgársága és azok előtt, akik az ő felügyelete alatti iskolák felvirágzására közreműködnek. Nagyvárad multjára visszatekintve, idézi a krónikás szavait, amelyet a Mátyás király korabeli Nagyváradról mond: Polgárokból gazdag város, mely bővelkedik javokban s amelynek a birodalomban nincsen párja. Élteti Nagyvárad város polgárait. (Éljenzés).

Krüger Viktor főreáliskolai igazgató először méltatta Sal Ferencz működését. Sal Ferencz két évtized óta viszi előbbre Nagyvárad kulturáját. Erre a mesterre üríti poharát, aki az első a polgári kötelességek teljesítésében.

Az éljenzés lecsillapultával ismét Krüger Viktor szólott. Megemlékezik azon volt tanáráról, aki 32 évvel ezelőtt magyarázta a nemzet gyászos és örömnapiját. 32 év múlva ma volt alkalma hallani ismét azt az ékesszólást, melylyel a nemzet történetét kifejezte s lelkükbe oltotta. Élteti Nátafalussy Kornél volt tanárát.

Széchényi Jenő kanonok kívánja, hogy a reáliskola tanárai oly férfiakat neveljenek, akik méltó büszkeségei legyenek az intézetnek. Élteti a reáliskola igazgatóját és a tanári kart.

Türr Lajos Nagyvárad város fejlődésé-

ből s az új reáliskola jövő működéséről beszélt. Ebből a reáliskolából fog majd kikérülni az a mérnök, aki az új városházát felépíti, aki a Bazárszorosot kiszélesíti s aki az állandó színházat kiépíti. A város lakosságára üríti poharát.

Madaras Elek Krüger Viktort, Pottássy János az ünnepélyen jelen levő tanártestületeket, Réz Mihály Sal polgármestert köszöntötték fel. Krüger Viktor tanártársait, Mezey Mihályt és Endrődy Sándort, a hírikus költőt éltette, akit a szeretet hozott le az ünnepélyre.

Endrődy Sándor szép beszédben válaszolt s éltette a főigazgatót, igazgatót és a tanári kart.

Dr. Bozóky Alajos a Nagyváradon működő tanári testületek összetartására ürítette poharát.

Mezey Mihály az új reáliskola épületének tervezőit: Busch Dávidot és az ünnepély rendezőjét: Kappel Györgyöt éltette.

Csák Máté az ifjuságot, Pottássy János a sajtót, Szombathy István Knapp Ferenczet, Láng József és Rátkay József Endrődy Sándort köszöntötték fel.

A tanári kar az intézet volt igazgatóját Vidovich Bonaventurát, aki jelenleg Zalaegerszegen lakik, táviratilag üdvözölte.

A kedélyes multság a késő délutáni órákban ért véget.

A kitűnő ételek és italok általános dicséretben részesültek s Czegléd Sándor konyhája és pinczéjének elismerést szereztek.

A „Magyar Állam“ sajtópöre.

— Eredeti tudósítás. —

Budapest, okt. 19.

Emlékeztetben lesz még a garam-kissallói vérvád esete, amelyből kifolyólag Fusz János zseli plébánost, ki a vérvád meséjét világgá bocsátotta, a budapesti esküdtszék elítélte. Ez esküdtszéki tárgyalás után a Magyar Állam hasábjain, 1896. márczius havában egymásután három cikk jelent meg ezekkel: Schelpészach, Antiszemitizmus és Ujhonfoglalás. A kir. főügyészség a zsidó hitfelekezettel való izgatást látott (btkv. 172. §. 2. pontja) a cikkekben, amelyek szerint a zsidókat társadalmi és vallásérköcsi világukban és szokásaikban, mint a keresztény társadalom ellenségeit tüntetik fel.

Az inkriminált tételekből mutatoul a következőket adjuk: »Rituális gyilkosság van, rituális gyilkos nincs. Pedig e vád úgy kíséri a zsidóságot, mint az árnyék. Akárhány esetben rájuk is bizonyították: Damascsban megölték Tamás kapuczinust és őket élték meg trieri szent Simont is. Csak össze kellene hasonlítani Szent Simon testét a kissallói áldozatával. A zsidó idegenkedik a »gójim«-tól és üldözi a »galachim«-ot (papokat), kiket ő csak »gyalázatos«-nak neveznek... Ez a cikk, melynek »Schel pészach« a címe, így végzi: »Szálljon az ártatlanul kiontott vér átka azokra, kik boszulatlan hagyják a rituális gyilkosságokat!«

Az Antiszemitizmus felirású cikk arra utal, hogy a szentírás tele van invektívakkal a zsidók bűnei, csalásai, zsarolásai és szivtelenségei ellen. És azóta sem tettek semmit arra, hogy az őseik bűneit ne nekik róvjuk fel. Ennek a gondolkodásnak kifolyása az Ujhonfoglalás című cikk, amely szerint: »A zsidó, mint mindenütt, ahol megvetette a lábát, koldusbotra juttatta nemzetünket. A sáskajárás nem okoz oly pusztítást, a kolera oly dögvészt, mint amennyire megméltelyezi e parazita faj a magyar nemzet tiszta erkölceit. A rituális gyilkosságot tanító talmud privilégiummal bír Szent István országában.

— Lassu öngyilkosság volna, — kiált fel végül a cikkíró — a zsidóság és liberálisizmus továbbbírtése!

A befejezett vizsgálat során mind a három cikk szerzőjéről Hoske Kálmán református vallású festőnövendék jelentkezett s így ő is ült ma a vádlottak padján.

A tárgyaláson Zsitvay Leo elnökölt, szavazóbírák voltak: Cseke és Czekélius bírák,

jegyző Kállay Miklós dr. A főügyészség a vád képviselőjével Genthon Ferencz dr. királyi ügyészt bizta meg, a vádlottat Bein Agost dr. védte.

Az esküdtszék tagjai lettek: Both János, Csöke Ferencz, Kirchlechner Alajos, Mössmer Ernő, Topits Alajos, Chyzer Béla dr., Nedeczky Gyula, Moravcsik Ernő dr., Mocsáry Ernő, Salzer Aladár dr., Heinrich Alajos és Marton Alajos rendes- és Bartha László dr. póttag.

A vádlott előadja az általános kérdésekre, hogy Hoske Kálmán a neve, Aradon született, 24 éves és református vallású.

— Mi a foglalkozása?

— Hirlapíró.

— Hol, melyik lapnál?

— A Magyar Államnál.

— Milyen iskolákat végzett?

— Hat polgári osztályt.

— És aztán festőnövendék volt?

— Igen.

Erre felolvassák a kir. főügyészség vádlevelét, majd mind a három bevádolt közleményt egész terjedelmében s ezután a szerzőség kérdésében folyt kihallgatás.

Elnök: Ön írta a cikkeket?

— Én irtam mind a hármat, de más buzdítására, akitől az »eszmemenetet« kaptam.

A bizonyítás ezzel véget ért s öt perc szünet után Genthon Ferencz dr. ügyész megkezdte a vádbeszédet.

Az ítélet.

Budapest, okt. 19. (Saját tud. táv.) A vádló, ügyész és védő ügyész beszéde s viszonzválaszai után Zsitvay Leo elnök összegezte a vádat s a fölmerült ténykörményeket, mire az esküdtek visszavonultak. Hosszas távolmaradásuk általános felűnt.

Az esküdtek visszatérével elnökük kihirdette a verdiktet, mely kimondja a vétkeket. Az esküdtek ítélete alapján a bíróság két havi államfogházra és tíz forint pénzbüntetésre ítéli a vádlottat.

Két millenniumi emlék leleplezése.

Magyarország ezredéves ünnepségeinek mint egy zárókövét képezi a czenki és a dévényi millennárius emlékművek felavatása. A törvényhozás az ország hét nevezetes pontját jelölte meg, mint a melyeken szoborművek állítandók emlékre az ezer év előtti honalapításnak Ezek közé a helyek közé tartozott Czenk, az ország délkeleti és Dévény, az országészaknyugati határán.

A czenki Árpád-szobor leleplezése nagyszabású ünnepséggel kezdődött Brassó városában, hol mindenekelőtt ünnepélyes istentisztelet volt a katolikus templomban Perczel Dezső belügyminiszter és nagyszámu kísérete jelenlétében. A mise után a tűzoltó zenekar játéka mellett vonult fel az impozáns menet a czenk ormára, melynek egyik csúcán szabadon áll a millenniumi emlék teljes pompájában.

Főnt a hegymoron, a szobor mellett felállított állványon Perczel Dezső belügyminiszter mondott ünnepi beszédet, majd Jakobi Károly brassói polgármester vette át a szobrot megőrzés végett hazfiás, szép beszéd kíséretében. Czenkről visszatérve délután három órakor a belügyminiszter Brassóban fényes ebédet adott melyen részt vett a közel és távol vidék előkellősége. A banketten Perczel Dezső belügyminiszter a királyra, gróf Bethlen András a hazára, Müller Frigyes szász püspök pedig a magyarszáz testvériségre mondott lelkes felköszöntőt.

A dévényi műemlékü leleplezése nem kevesebb ünnepséggel történt. A közönség ezrével tödult Pozsonyból a dévényi vár romjaihoz. Báró Jósika miniszter hajón érkezett meg a lobogódiszbe öltözött Dévénybe, hol Klempa Bertalan üdvözölte. A hajókikötőből gyalog vonult fel, zeneszó mellett a közönség a várhegyen lévő emlékműhöz, ahol báró Jósika miniszter mondott ünnepi beszédet, a szobor megőrzését Pozsony vármegye közönségére bizván, melynek nevében Zsigárdy Gyula szép beszédben vette át az emlékművet. A beszéd után a felállított honvédszázad sorsütet adott. A vendégek délután fél két órakor Pozsonyba tértek vissza, ahol fényes bankett

volt a Magyar Király szállodában, ahol az első felköszöntőt báró Jósika miniszter mondta a királyra. Neiszidler Károly a házára mondott felköszöntőt, Zsigárdy Gyula a minisztert élte. Az ünnepély a legegyszerűbb hangulatban ért véget.

MULATSÁG.

Táncestélyek sorozata. A nagyváradi kereskedő ifjuság egy része folyó hó 21-én, azaz szerdán, s folytatólag január 1-éig hetenként mindég a szerda s szombati napokon, a Fekete Sas szálloda nagytermében, szorosán zártkörű kolon-estélyeket rendez. Kezdeté 8 és fél órákor. Tagsági díj az egész időnyre 7 frt. Esténként 50 kr. Táncztanító: Neufeld Béla.

REGÉNY-CSARNOK.

Zsebeld ki felebarátodat.

REGÉNY.

Irtá:

GÉRARDE D.

17

Úgy bizony, ő is mint Xenia fázott, aggódott és áthült, mikor az a huszártiszt fölvezette őket a hegyre; — de hát ő nem Xenia. Így gondolkodott Viczia, mikor a haját tovább kényeztette. Neki nem lehetett kívánnia, hogy részvételt legyenek iránta, mely a szép Xeniat joggal megilleti. Ő a szónak közönséges értelmében nem volt féltékeny arra a törékeny kedvességre, mely mindenütt hódolattal találkozott; s nem, sokkal bensőbb szeretettel viseltetett ahhoz a gyöngéd leányhoz, semhogy igazán irigységgel viseltetett volna iránta. Mégis voltak pillanatai, amikor szíve föllázadt. Akkor vizsga tekintettel szemlélte magát a tükörben és azt kérdezte önmagától, miért nem oly szép ő is, mint nővére, Xenia. Ez oly keserű volt!

— Viczia, nem szeretnéd te is, ha látogatába jönne valaki; kérdezte Xenia hirtelen.

— Az utakat befújta a hó; viszonzá a kérdett.

— Mariska azt mondta, hogy nagyon jó szán ut van. Talán jön ma valaki hozzánk. Oly ritkán van az ügyis, hogy látogató jöjjön.

— A mult hét folyamán kettő is volt felett Viczia.

— Igen ám, csakhogy ezek öreg hölgyek voltak. Nem találod, hogy csak az öreg hölgyek unalmasak? Mennyire örvendének, ha valaki jönne, akivel mulatni lehet.

— Mit használna az neked, hiszen te sokkal betegbb vagy, semhogy a pamlagról fölkelhetnél; válaszolt nevetve Viczia.

— Igazán, jobb szeretnék a városban lakni; folytatá Xenia, mint ha nővére nevetését nem is hallotta volna. — Ott naponként lát az ember valakit, itt pedig senkivel sem lehet szórakozni — és óh, Pável, a kocsis azt mondta üvöltöni az erdőn. A multkor ott a hegyen még minket is fölfalhattak volna a farkasok.

— Ez nem valószínű; válaszolt Viczia, aki időközben felöltözködött és megfogva a kilincset az ajtónál állott. — Én most kimegyek Xenia, hogy az éléskamarából kiadjak egyet-mást a cselédségnek; aztán az apát sem láttam még ma! . . . Hallga! Egy szán, hallod a csilingelést? kiáltott föl Viczia, oda szaladt az ablakhoz és rálehelve a jéggel fedett üvegablákra, erősen dörzsölte azt egy kendővel.

Xenia fölemelkedett és könyökre támaszkodva feszülten hallgatózott. Kívülről jól hallatszott távolból a csengetyűk közeledő hangja a hófedte tájékon.

— Látod már a szánt? kérdezte Xenia.

— Még nem; majd ha befordul a kanyarulaton; most itt van a sarkon. Már látom; parasztszán az, de a csengetyűknek jó hangjuk van!

A csilingelés mind erősebben hangzott a téli tiszta levegőben. Mindinkább közeledett, már a lovak dobogását is lehetett hallani.

— Hogy néz ki? kérdezte ismét Xenia a divánról.

— Nem parasztszán; viszonzá az idősebb

nővér élénken. — Egyetlen utas ül benne, azt hiszem, mintha női kalapot látnék a fején.

— Megint egy öreg asszony; sóhajtott Xenia.

— Az bizony; de nem, az nem női kalap — egy ur ül a szánban. Nézd csak éppen a házuk felé tart.

— Látogatás! kiáltott föl Xenia s hirtelen fölugrott a pamlagról. — Azt hiszem, hogy még sem vagyok annyira beteg, hogy föl nem öltözhetsék. Hol a cipőm? Hol a fésűm? Hol van a Mariska? Hadd fésüljön meg hamar. Hol az új selyemruhám?

(Folyt. köv.)

T Á V I R A T O K.

Legfelsőbb kihallgatás.

Budapest, október 19. (Saját tud. táv.)

Király ő Felsége ma számosakat fogadott kihallgatáson, köztük, dr. Schlauch Lőrincz, kardinalist és nagyváradi püspököt.

Fiumei kormányzó-helyettes.

Budapest, október 19. (Saj. tud. táv.)

A kormányelnök Ábele Rezső miniszteri osztálytanácsost ideiglenes kormányzó-helyettesé nevezte ki Fiumébe.

Milán Magyarországon.

Sopron, okt. 19. (Saját tud. táv.) Milán,

szerb ex-király Bécsből ideérkezett vadászatra. Beszélnek, hogy a csár párisi tartózkodása alatt elutazott a francia fővárosból, mert a kért audienciát a csár megtagadta.

Olasz panamino.

Róma, okt. (Saját tud. táv.) A Credito Immobiliare igazgatóját, Giaconellit letartóztatták. Hir szerint a vidéki pénzüzeteknél elkövetett sikkasztásokba sok politikai férfiú van beleértve: Crispit is emlegetik, mint aki választási czélokra aknázza ki ezeket az intézeteket.

Új képviselő jelölések.

Kecskemét, október 19. (Saját tud. táv.)

Itt Kossuth Ferencz saját párthive, Horváth Ádám volt képviselő ellen képviselő jelöltnek lépett föl; a kecskeméti függetlenségi párt tiltakozik Kossuth Ferencz eljárása ellen.

Ó-Becse, október 19. (Saját tud. távirata.)

Itt Petrovics József, szabadkai ügyvéd néppárti programmal képviselő jelöltnek lépett föl.

Tata, (Komárom megye) október 19. (Saj. tud. táv.) A tatabányai Esterházy Ferencz grófot képviselőjelöltnek proklamálták, a ki elfogadta a jelöltséget és néppárti programot vallott.

Török-Balint, okt. 19. (Saját tud. távir.) Török-Balinton Zamándy Ignác, plébános és kiváló író, tegnap tartotta programbeszédét, melyben a néppárt hívének vallja magát.

Lövő, okt. 19. Itt a néppárt tegnap tartott népes értekezleten Páder Rezső, korpácsi plébánost léptette föl néppárti programmal.

Kapuvár, okt. 19. Molnár János apát s plébános tegnap nagyszámú közönség előtt tartotta programbeszédét.

Szatmár, okt. 19. A függetlenségi párt Kossuth töredéke elhatározta, hogy Ugron Gábor ellen nem állít jelöltet.

Körmöczbánya, okt. 19. A néppárt értekezletet tartott egy szomszédos faluban és Buócz J. plébános személyében néppárti jelöltet állított.

Bomba az udvari vonaton.

Madrid, okt. 19. (Saját tud. táv.) Elfogták annak a bombamerényletnek a tettesét, aki a

királyi vonat elé dinamit-bombát tett. A veszélyes löveget idején észrevették, de az udvari vonat még sem ment el. A bombán nem volt gyújtó-kanócz.

KÖZGAZDASÁG.

Vész a juhok között. A száj és körömfájás a juhok között nagyban uralkodik. Ebes, Óhát, Szepes és Hortobágy pusztákon az összes juhok száj és körömfájásban szenvednek. A hatóság az intézkedéseket megteszi, de úgy látszik hasztalan, mert a vész nem akar szünni.

Felelős szerkesztő: **CSIPPÉK FERENCZ.**

2395/1896.

Nagyváradi város polgármesterétől.

Pályázati hirdetmény.

Nagyváradi város törvényhatósági bizottságának folyó évi 242—17736. sz. a. kelt határozata alapján a Nagyváradi városnál elhalálozás folytán megüresedett I-ső oszt. fogalmazói, esetleg ennek betöltése folytán üresedésbe jöhető II-od oszt. fogalmazói, továbbá egy irnoki állásnak a folyó évi november hó 12-én tartandó rendes havi közgyűlésen megajándékos választás útján való betöltésére pályázatot hirdetek.

Felhívom ennél fogva mindazokat, kik ezen évi 600 frt fizetés és 200 frt lakbérrel javadalmazott **I-ső osztályú**, illetőleg évi 500 frt fizetés és 200 frt lakbérrel javadalmazott **II-od oszt. fogalmazói**, továbbá az évi 400 forint fizetés és 100 frt lakbérrel javadalmazott **irnoki** állások valamelyikét elnyerni kívánják, miszerint az 1883. évi I. t.-cz. értelmében kellően felszerelt s az irnoki állást illetőleg sajátkezüleg irt pályázati kérvényeiket a **f. évi november hó 7-ik napjáig** bezárólag közvetlenül dr. Beöthy László főispán ur ő méltóságához adják be.

A kellően fel nem szerelt, avagy későbbben beadott kérvények figyelembe nem vétetnek.

Nagyváradon, 1896. évi október hó 19-ikén.

Sal Ferencz,

kir. tanácsos, polgármester.

241 1—1

Sürgős a hölgyeknek.

Legujabb
szőrme gallérok
kabátok

kör köpenyek

→ **f é l á r b a n** ←

őszi gallérok

potom árban

a meleg időjárás miatt

NEMES MIHÁLY-nál

Lévay-ház, Körös-part, corso.

K o s z o r u k i á l l i t á s

GERMÁN KÁROLY

226 2-4

„Kegyelet“ disztemetkezési intézetében, Nagyváradon, Fő-utca, Bartsch-ház.

Francia müvirág koszoruk	drbja 55 krtól 20 frtig
Érckoszoruk	drbja 1 frttól 25 frtig
Sirkivilágító színes poharak kiöntve	drbja 10—12 krajczár
Sirkivilágító színes üveg öblönyök	drbja 50 krtól 1.50 frtig
Sirlámpák	drbja 1.50 frttól 20 frtig

Sirkivilágítások a legjutányosabb árban elvállaltatnak.

Szép diszfák, bokrok és disznövények,

nemkülönbén igen szép, magról nevelt

f e n y ő f á k

jutányos árban kaphatók

238 1-10

Nagyváradon, a Rhédey-kerti faiskolában.

Nagyobb vásárlásnál külön engedmény, árjegyzék kívánatra bérmentve.

5000 rózsafa eladó 5000

5000 rózsafa eladó 5000

Választási zászlók!!

és jelvények

felirással, teljesen felszerelve következő árban kaphatók:

2 méter hosszú,	95 ctmr. széles	2.—
2 » »	120 » »	2.50
3 » »	120 » »	3.50.

1000 drb toll, zöld levél, felirattal 9 frt.

Minőség tekintetében a legjobb adtuk, szöveteink szintartósak, ez eddig használt kelméket minden tekintetben felülmulják.

Kunz József és Társa

217 10-10

cég

NAGYVÁRAD, Szent László-tér.

É R T E S I T É S !

Partieárak vétele és eladásáról.

Van szerencsém mélyen tisztelt vevőim b. tudomására hozni, hogy évek óta fennálló **kézmű- és divatáru üzletemet** egy nagyobb csődtömeg előnyös vétele által egy kizárólagos

→ **Partieáru üzletre** ←

átalakítottam és ezentul az összes árukat mint divatkelmék, gyapjuruhaszövetek, zefirek, vászonárak, asztalnemüek, zsebkendők, ágytakarók, szőnyegek, valamint minden a rőfös szakmába vágó cikkek nálam ugy nagyban mint kicsinyben 50%-al a rendes árakon alul kaphatók.

Tisztelettel

NÁDAS IGNACZ

Zöldfa-utca elején.

(221) 4-10